

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Rozvodí

PhDr. Roman Chrenčík

Říjen 2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam zkratk.....	4
Shrnutí evaluační zprávy	5
1 Úvod.....	6
2 Základní terminologie	7
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	9
3.1 Geografický kontext.....	9
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci.....	9
3.2.1 Demografický kontext.....	10
3.2.2 Charakteristika sociálního vyloučení v lokalitě.....	13
3.2.3 Dávky v hmotné nouzi	17
3.2.4 Nezaměstnanost	20
3.2.5 Zadluženost	22
3.2.6 Kriminalita	25
3.3 Spolupráce MR Rozvodí s ASZ.....	27
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	28
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	29
4.2 Limity evaluace	30
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	31
6 Hlavní zjištění.....	37
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	37
6.2 Vyhodnocení naplnění stanovených dopadů	39
6.3 Naplňování cílů KPSVL	40
6.3.1 Adresnost a relevance.....	40
6.3.2 Konzistence s potřebami	40
6.3.3 Koordinace.....	40
6.3.4 Synergie na úrovni opatření	40
6.3.5 Udržitelnost	40
6.4 Spolupráce aktérů a ASZ	41
6.4.1 Spolupráce s ASZ a poskytovaná podpora.....	41
6.4.2 Lokální partnerství.....	42
6.4.3 Strategický plán sociálního začleňování Mikroregion Rozvodí 2019–2022	42
6.4.4 Místní organizace a sdružení a jejich úloha.....	43
7 Závěry evaluace a doporučení	47
7.1 Lokální kontext.....	47
7.2 Plnění SPSZ.....	48

7.3 Doporučení	49
Seznam tabulek.....	52
Seznam grafů.....	52
Seznam schémat.....	52
Seznam obrázků	52
Seznam literatury	53

Seznam zkratk

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
CS	Cílová skupina
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČvT	Člověk v tísni
DnB	Doplatek na bydlení
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LP	Lokální partnerství
MAS	Místní akční skupina
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
MR	Mikroregion
OLK	Olomoucký kraj
OO PČR	Obvodní oddělení Policie ČR
ORP	Obec s rozšířenou působností
OPZ	Operační program Zaměstnanost
PnB	Příspěvek na bydlení
PnŽ	Příspěvek na živobytí
SOH	Sociální odbor města Hranice
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování Mikroregion Rozvodí 2019–2022
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
VA	Vstupní analýza mikroregionu Rozvodí

Shrnutí evaluační zprávy

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s mikroregionem Rozvodí v letech 2019–2022 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování. Předkládaná evaluační zpráva je značně specifický dokument, neboť se nesoustředí na vyhodnocování naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci, ale spíše **na popis lokálních kontextů a specifík ovlivňujících spolupráci mikroregionu s ASZ**. Důvodem je nulová míra naplnění těchto opatření znemožňujících jejich vyhodnotitelnost, a tím i popis jejich efektu a vlivu na dosažení plánovaných dopadů. O to více je cílem zprávy poskytnout zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli podpory a tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v mikroregionu Rozvodí, v mikroregionu Hranicko, ale i v jiných lokalitách, kde působí ASZ, a rovněž pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

Klíčovým faktorem ovlivňujícím spolupráci ASZ a mikroregionu Rozvodí je lokální kontext obnášející řadu specifík. Většina z nich přitom ani zdaleka nesouvisí s Rozvodím jako takovým, ale spíše s oblastí Hranicka, z něhož problémy Rozvodí nikterak nevybočují, především však s prostředím venkova obecně (čtyři ze sedmi obcí Rozvodí mají méně než 600 obyvatel). Jiné zjištění této evaluační zprávy souvisí s geografickou polohou jednotlivých obcí a konsekvencemi s ní spojenými. Ze sociodemografického vývoje v jednotlivých obcích jsou totiž stále patrné jejich rozdíly na základě někdejší příslušnosti na území Sudet a Protektorátu Čechy a Morava (obce nacházející se v Sudetech byly po válce vysídleny a někdejší převážně německé obyvatelstvo zde bylo nahrazeno novými migranty).

Evaluační zpráva dále ukazuje na převažující důležitost místních aktérů z řad lokálních organizací a institucí státní a veřejné správy působící v nedalekém okolí. Značné důvěře i využitelnosti se tak v Rozvodí těší např. Mikroregion Hranicko nebo Místní akční skupina Hranicko. Významné je též okresní město Přerov. Naopak vůči krajské Olomouci je již patrná jistá zdrženlivost zmiňována v předchozím odstavci. **Zpráva dále poukazuje na fenomén využívání soukromých agentur zabývajících se tvorbou projektů a získáváním prostředků z výzev, fondů či operačních programů právě ze strany menších obcí,** které na řízení podobných projektů zpravidla nemají potřebnou administrativní sílu.

Závěrečná kapitola evaluační zprávy poté definuje hned několik limitů spolupráce ASZ s obcemi o této velikosti (např. bariéry uskutečnění projektu, jakým je v rámci KPSVL často využívaná dluhová poradna, kvůli nimž její realizace hraničí s nemožností) a naopak v části věnované doporučením vytyčuje způsoby a cesty, jimiž je možné budoucí spolupráci s menšími obcemi a mikroregiony realizovat. **Jedním ze závěrů zprávy nicméně zůstává, že v podmínkách mikroregionu Rozvodí jsou opatření běžně aplikovatelná v rámci KPSVL využitelná pouze v případě výrazně vyšší aktivity vyvíjené ze strany lokálních aktérů.** Ta je nutná zejména kvůli nestandardní povaze lokality skládající se ze sedmi menších obcí namísto jedné velké. Z této skutečnosti plyne mj. zjištění, že při spolupráci s menšími obcemi a územními celky se jeví jako vhodnější partner větší organizace slučující tyto obce, např. mikroregion s centrální obcí s alespoň 8 tis. obyvateli či příslušná místní akční skupina. Doporučení plynoucí z této evaluační zprávy jsou tak velmi relevantní především pro samotnou Agenturu, ale také pro další instituce státní a veřejné správy v čele s Ministerstvem pro místní rozvoj.

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s mikroregionem Rozvodí složeným z obcí Běloutín, Jindřichov, Olšovec, Partutovice, Polom, Potštát a Střítež nad Ludinou v letech 2018–2021 (spolupráce má trvat minimálně do roku 2022) zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování vyhotoveného na roky 2019–2022. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obcích. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

Předkládaná zpráva je vzhledem k reálné míře plnění opatření i spolupráci s obcemi, jež mnohdy nemají ani 600 obyvatel, značně specifickým dokumentem. Zjištění plynoucí z tohoto dokumentu je nezbytné vnímat v řadě lokálních i jiných specifik, která jsou zde důkladně popsána. To je ostatně také důvodem, proč je jim ve 3. kapitole věnován daleko větší prostor, než bývá u evaluačních zpráv projektů realizovaných v rámci KPSVL zvykem. Stejně tak je výrazně větší prostor věnován popisu lokálních aktérů. Zpráva dále vybočuje z jistého standardu po stránce formulovaných závěrů i doporučení, což se v obou případech na základě rozsahu místních specifik jeví jako zcela opodstatněné.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplnění. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nachází v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický kontext

Mikroregion (MR) Rozvodí se rozprostírá v severovýchodní části Olomouckého kraje, kde přímo sousedí s Moravskoslezským krajem. Tvoří jej sedm obcí: Běloutín (1 825 obyvatel), Jindřichov (481 obyvatel), Olšovec (514 obyvatel), Partutovice (520 obyvatel), Polom (283 obyvatel), Potštát (1 182 obyvatel) a Střítež nad Ludinou (849 obyvatel).¹ Všechny spadají do okresu Přerov, specifitěji pak pod obec s rozšířenou působností (ORP) Hranice. ORP Hranice zahrnuje 32 obcí s celkově 34 055 obyvateli.² Přibližně jedna šestina (5 654) z těchto obyvatel žije právě v Rozvodí.³

Obce v Rozvodí se kromě jiného vyznačují velmi dobrou dopravní dostupností. Nacházejí se v blízkosti dálnice D1 – po obou jejích stranách. Polom a Běloutín potom leží na páteřní železniční trati spojující Olomouc, Přerov a Ostravu a na významné vnitrostátní silnici E 462. Centrální město ORP Hranice je od dílčích obcí vzdáleno pouze jednotky minut jízdy vozidlem. Okresní i krajské město, v tomto případě tedy Přerov a Olomouc, stejně jako nedaleký Nový Jičín, jsou vozidlem vzdáleny do 30 minut jízdy. Jak již konstatovala také Vstupní analýza mikroregionu Rozvodí z roku 2018 (VA či pouze Vstupní analýza), „*Území mikroregionu netvoří žádný přirozený ani souvislý geografický, administrativní či politický útvar. Jedná se o účelové spojení několika obcí za účelem lepšího prosazování společných zájmů. (...) Obce zároveň patří do Mikroregionu Hranicko i Místní akční skupiny (MAS) Hranicko*“ (VA: 2018).

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

V níže uvedených podkapitolách 3.2.1–3.2.6 jsou detailněji rozebrány faktory ovlivňující podobu sociálního vyloučení a ohrožení jím v lokalitě mikroregionu Rozvodí, ale též celého Hranicka. Z provedeného evaluačního šetření totiž mj. vyplynulo, že lokální aktéři nevnímají výraznější specifika obcí Rozvodí oproti jiným obcím spadajícím do ORP Hranice. Mnohdy se tak vyjadřovali k Hranicku obecně. **Jako stěžejní problémy lokality Rozvodí (i celého Hranicka) ohrožující její obyvatele sociálním vyloučením byly lokálními aktéry v rámci evaluačního šetření definovány zadluženost obyvatel, nedostatek kapacit k bydlení, nízké množství podpůrných služeb pro seniory a přítomnost občanů romské národnosti.**

Následující podkapitoly obsahují též řadu statistických údajů týkajících se např. nezaměstnanosti, podílu exekucí apod. Vzhledem k tomu, že Český statistický úřad (ČSÚ) nezpracovává údaje za celý mikroregion Rozvodí, ale pouze za konkrétní obce a popř. celé ORP Hranice, bylo i z důvodu nízkého počtu obyvatel v těchto obcích (a tím menší vypovídající hodnoty výzkumného vzorku) přistoupeno k využití Běloutína coby reprezentativního příkladu mikroregionu. Jak vyplývá ze šetření, právě v Běloutíně projevovali v ohledu naplňování SPSZ největší iniciativu, prezentace dat primárně za tuto obec se tedy jeví jako dostatečně opodstatněná.

¹ Zdroj: ČSÚ. Veškeré údaje jsou platné k 1. 1. 2021.

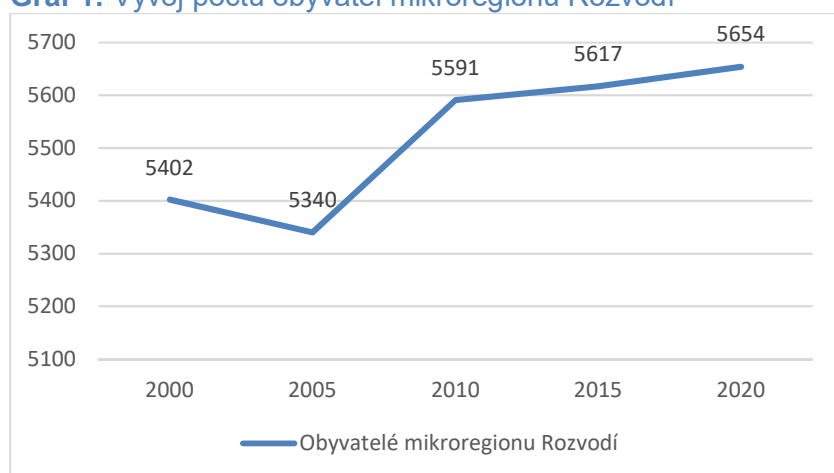
² Zdroj: ČSÚ. Údaj je platný k 1. 1. 2021.

³ Ibid.

3.2.1 Demografický kontext

Demografický vývoj mikroregionu z perspektivy novodobé historie ovlivnila, podobně jako drtivou většinu území České republiky (ČR), 2. světová válka. Ještě v roce 1930 zde žilo 8 618 obyvatel. V části obcí totiž až do roku 1945 žilo smíšené česko-německé obyvatelstvo. Z převážně německých sídel Potštátu, Bělotína a Polomi však byla po válce odsunuta naprostá většina Němců. Do roku 1950 se tak snížil počet obyvatel Rozvodí na 6 262. Ještě v počátku 60. let minulého století zaznamenal mírný nárůst, poté ale již pozvolna klesal. Na své historické minimum se dostal na začátku 90. let, kdy ve statistikách figuruje údaj z roku 1992 počítající s 5 362 bydlícími. Od té doby počet obyvatel oblasti mírně roste.⁴ Tento růst je způsoben zejména navýšením populace Bělotína, kde probíhá soustavná výstavba a rekonstrukce obecních bytů. U většiny ostatních obcí se počet obyvatel mění spíše sporadicky. Vývoj počtu obyvatel mikroregionu je znázorněn níže v grafu 1.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel mikroregionu Rozvodí

Zdroj: ČSÚ; údaj platný ke 31. 12. daných let.

Rozdíly mezi obcemi, které se v období 2. sv. války nacházely na území Sudet a které zůstaly v Protektorátu Čechy a Morava, jsou dle výsledků evaluačního šetření zřejmé i v dnešní době. V případě Rozvodí jde, jak je již uvedeno výše, o Bělotín, Polom a Potštát. Totožný jev přitom zdaleka není specifikem Rozvodí, ale má platnost pro veškeré obce MR Hranicko. V rámci Rozvodí byl ostatními aktéry za nejvíce „odlišný“ vnímán Potštát. Tento pocit je částečně sdílen i zástupci samotného Potštátu připouštějícími, že:

„V obci není tolik starousedlíků jako v Partutovicích, pomalu se to začíná měnit. Ta aktuální generace už se tu narodila, vyrostla tady, má k tomu městu vztah, chce tady zůstat a dále ho nějak rozvíjet. Jedná se o generaci zhruba čtyřicátníků. V těch Partutovicích např. k sobě mají ti lidé obecně blíž, protože tam jsou mnoho generací. Tady to zkrátka trvalo, ale teprve teď se to začíná projevovat.“

Odlišnosti někdejších Sudet a českého území se, jak již naznačuje vyjádření zástupce Potštátu, týkají především vztahu místních obyvatel k daným obcím. Ten podle vyjádření jiného z lokálních aktérů u mnoha obyvatel nevznikl ani po více než 70 letech uplynulých od 2. sv. války. Možnou proměnnou je vlastnictví domu v obci, které motivuje jeho obyvatele k zájmu o bezprostřední okolí takovéto nemovitosti a často též o obec jako takovou.

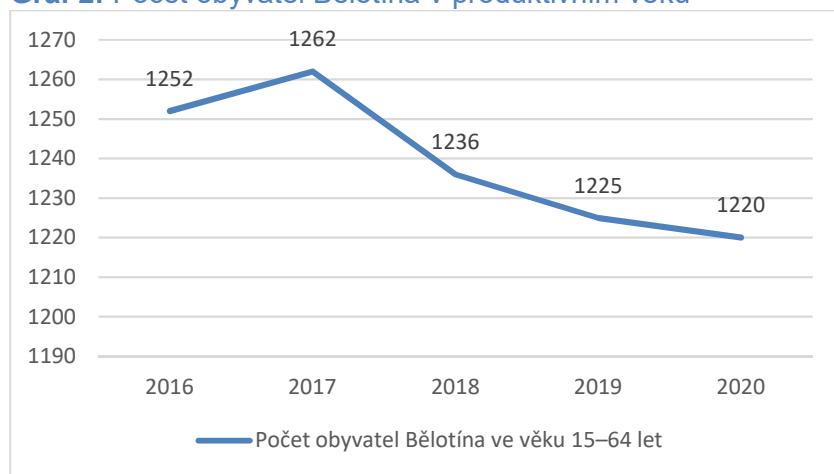
⁴ Zdroj: ČSÚ, Fibich 2015, vlastní zpracování.

Částečná nebo úplná obměna obyvatelstva zejména v Bělotíně, Polomi a Potštátě po 2. světové válce, společně s někdejší působením státního podniku Vojenské lesy a statky Lipník nad Bečvou, pro nějž byla charakteristická pracovní migrace a časté střídání pracovních sil (většinou nízkokvalifikovaných), vytvořily prostor pro romské osídlení oblasti. Jedno z prvních koncentrovaných romských osídlení tak vzniklo v drážních bytovkách nedaleko nádraží v Polomi. Do Bělotína se Romové dostali přibližně v roce 1960. V současné době (srpen 2021) zde tak již žijí především romští starousedlíci obývající obecní byty a mj. budovu bývalého mlýna v místní části Nejdek. V MR Rozvodí tvoří nyní Romové pouze zlomek obyvatel, přesto jsou lokálními aktéry vnímáni spíše negativně a s despektem, jak je dále rozvedeno v následující kapitole.

Pro oblast Hranicka je **pracovní migrace** jedním z typických jevů i v současnosti. Do lokality se stěhují pracovníci z Ukrajiny, Moldavska, Kazachstánu a jiných zemí nacházejících se na Východě. V případě Rozvodí je cirkulací obyvatel spojenou s pracovní migrací zasažena primárně obec Polom, kde se často mění zaměstnanci místní cihelny.

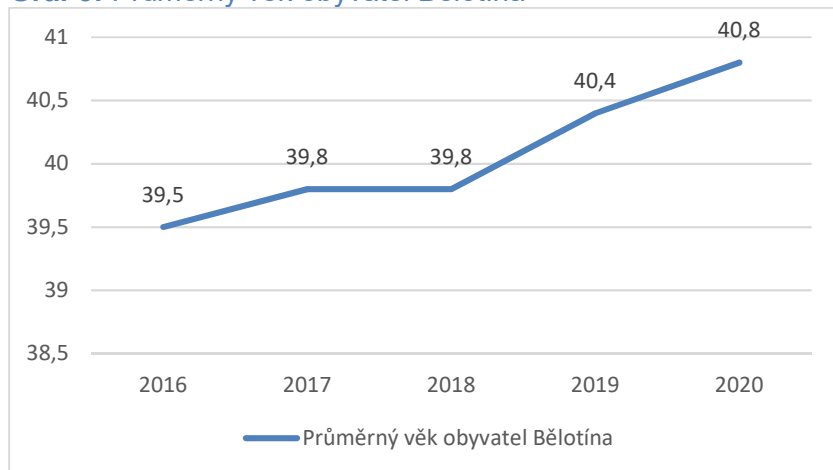
Z hlediska zbylých demografických ukazatelů pak oblast nijak nevybočuje z obecného trendu ČR spojeného se stárnutím populace. Například v Bělotíně, jak ukazuje také graf 2, se mezi lety 2016 a 2020 snížil počet občanů v tzv. produktivním věku, tedy od 15 do 64 let, z 1 252 na 1 220. To sice představuje spíše pozvolný pokles, průměrný věk obyvatel obce ale ve stejném období narostl o 1,3 roku (z 39,5 let na 40,8; viz graf 3 níže).

Graf 2: Počet obyvatel Bělotína v produktivním věku

Zdroj: ČSÚ; údaj platný ke 31. 12. daných let.

Graf 3: Průměrný věk obyvatel Bělotína

Zdroj: ČSÚ; údaj platný ke 31. 12. daných let.

Právě narůstající průměrný věk obyvatel lokality, a tím se zvyšující podíl seniorů, představují jeden z nejzásadnějších problémů oblasti. V oblasti jednak není dostatek ubytovacích kapacit v hranickém domově pro seniory, kde navíc dle vyjádření jednoho z místních aktérů ubytovávají primárně obyvatele z Hranic a jsou zde schopni uspokojit přibližně 38 % žádostí. Dále zde chybí i podpůrné služby pro seniory, jako je např. osobní asistence, odlehčovací služba apod. Viz vyjádření jednoho z lokálních aktérů:

„Lidé zde neradi prodávají nemovitosti, takže tady zůstávají senioři až do pozdního věku. Zůstávají zde sami a vzniká riziko, že jim nebude mít kdo zajistit péči. Jezdí sem sice Charita z Oder i z Hranic, zejména ta hranická ale není schopna zajistit všechny ty služby. Potřeba podpory seniorů je ale sdílená napříč všemi starosty.“

I u této problematiky je však zřejmý rozdíl mezi bývalým českým a sudetským územím. Dle lokálních aktérů platí shora uvedené problémy především pro obce z původně českého území, v obcích, které skončily v Sudetech, totiž probíhala bytová výstavba, a přinejmenším možnosti ubytování zde pro seniory existují. Výjimku tvoří Potštát, kde je tento problém stejně relevantní jako v někdejších českých obcích. Zástupci města však v rozhovoru uvedli, že tohoto faktu jsou si vědomi, a proto v Potštátě *„cíleně stavěli podporované byty pro seniory, neboť jsou jednou z nejpřestárlejších obcí v okresu Přerov“*. Na tuto poptávku se snaží reagovat též MAS Hranicko vyhlášením příslušných výzev.

3.2.2 Charakteristika sociálního vyloučení v lokalitě

Pro MR Rozvodí je v současné době (srpen 2021) typický spíše potenciál určitých skupin obyvatel k sociálnímu vyloučení či životu na hranici sociálního vyloučení než existence konkrétních sociálně vyloučených lokalit (SVL). Za tímto potenciálem stojí následující příčiny definované již v SPSZ: prohlubující se zadluženost cílové skupiny (CS), snížená schopnost CS hospodařit s financemi, nedostatečné propojení spolupráce mezi obcemi a poskytovateli sociálních služeb, nedostatečná depistáž a osvěta, obavy z problémového soužití s vícečetnými rodinami a předsudky majority, nedostatek dostupných pozemků pro výstavbu a zhoršená nebo žádná spolupráce s majiteli ubytoven (SPSZ).

Ačkoliv bývá i v Rozvodí problematika sociálního vyloučení, podobně jako v mnoha jiných oblastech České republiky, zpravidla spojována především s Romy, ti zde tvoří pouze zlomek z osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením. V řadě menších obcí MR se Romové navíc vyskytují pouze sporadicky nebo vůbec (dle informací poskytnutých lokálními aktéry v srpnu 2021 se Romové nacházejí pouze v obcích z bývalých Sudet, tedy v Běloučíně, Polomi a Potštátě). Do výraznějších potíží se dostávají někteří majoritní obyvatelé, jež jsou sužováni zadlužením a exekucemi (nejčastěji vícečetnými), popř. alkoholismem a závislostí na jiných návykových látkách.

Ke skupině obyvatel sociálně vyloučených či pohybujících se na hraně sociálního vyloučení je dále možné zařadit takové občany, které za sociálně vyloučené považují samotné obce a také klienty sankčně vyřazené z evidence Úřadu práce (ÚP). Tito lidé byli zvyklí mj. pobírat podporu v nezaměstnanosti, dávky hmotné nouze nebo nechat za sebe ÚP hradit výdaje za zdravotní a sociální pojištění.

3.2.2.1 Přítomnost Romů

I přes jejich celkově nízký počet, a tím i podíl na místním obyvatelstvu tvoří Romové skupinu obyvatel, vůči níž v lokalitě figuruje řada předsudků. Z hlediska názorů na ně se pak lokální aktéři tvoří na dva základní tábory. Na jedné straně jsou přítomni lokální aktéři, kteří jsou přesvědčeni o integrovanosti Romů mezi majoritní obyvatele lokality. Na druhé straně se pak nacházejí místní aktéři považující občany romské národnosti za rizikové pro dané obce, a tím pádem je přirozeně staví na okraj společnosti, tedy k sociálně vyloučeným obyvatelům, byť by mezi ně svým socioekonomickým statutem nutně nemuseli spadat. Tyto dva jednoznačně vyhraněné názorové proudy vytvářejí zřejmý paradox, neboť o romské integrovanosti a bezproblémovosti jsou ponejvíce přesvědčeni zástupci těch obcí, kde Romové reálně bydlí. Nejvíce zdrženliví jsou naopak zástupci obcí, kde se Romové nevyskytují.

Výjimku v tomto ohledu tvoří obec Potštát, kam se za poslední roky přistěhovaly tři romské rodiny, které jsou místními občany vnímány jako značně problémové. Viz vyjádření zástupce obce: *„Místní občané jsou s tím nespokojení. Dokonce už proběhla i nějaká šarvátka na náměstí. Ostatní šve ten jejich styl života. Sedí v oknech směrem do náměstí, kouří tam, pouštějí hlasitou – romskou – muziku i ve večerních hodinách. Zaznamenali jsme už také nějaké výhrůžky vůči majiteli bytů, do kterých se nastěhovali.“* K ostrakizaci Romů ale údajně dochází také v Hranicích, kde např. nechodí na veřejné akce, protože se necítí součástí komunity, nebo čelí diskriminaci na trhu s bydlením (*„když máte příjmení ‚Žiga‘, máte problém“*).

Nezřídka vídaným argumentem mezi lokálními aktéry pro neochotu poskytnout ve vesnici bydlení romské rodině byla obava z následného navýšení počtu romských obyvatel v obci.

Viz např. vyjádření: „Kdyby se Romové nastěhovali třeba do jednoho statku, které tady jsou, samozřejmě by to nezůstalo u jedné rodiny vzhledem k tomu, že to je velká nemovitost.“ Míra integrovanosti Romů v Bělotině je naproti tomu vnímána jako mimořádně pozitivní příklad dobré praxe i některými z lokálních aktérů. Město se je snaží zapojovat do běžného života a mnozí z nich pro Bělotín také pracují. Podobné zkušenosti s Romy jako pracujícími obyvateli obce mají též v Polomi.

3.2.2.1 Dostupnost bydlení

Problematika bydlení v Rozvodí se potom významněji neliší od situace v celém ORP Hranice. Ačkoliv se rozvíjejí kapacity místního průmyslu, čímž se zvyšuje potenciál zaměstnanosti, jsou tato místa často obsazována zahraničními pracovníky. Ti zpravidla obydíjí místní ubytovny, které se stále častěji orientují právě na agenturní zaměstnance. Výsledkem tak je, že celková ubytovací kapacita je poměrně vysoká, ale problematická je spíše orientace daných ubytovacích zařízení. Pro tyto ubytovny též dle vyjádření jednoho z lokálních aktérů povětšinou platí nařízení o snížení výše doplatku na bydlení. Zájemci o bydlení v Hranicích a jejich okolí tak mají problém nalézt vhodné bydlení i na komerčním trhu.

Vstupu do běžného bydlení dále brání vysoké kauce a nájmy, popř. i předsudky pronajímatelů a další bariéry. Důsledkem těchto bariér je stěhování obyvatel pryč z regionu, např. do Karviné nebo do havířovské části Šumbark. V ORP Hranice se vyskytuje také několik pobytových sociálních služeb využívaných ojedinele i lidmi z Rozvodí (Azylový dům Elim Hranice, Azylový dům pro osamělé rodiče s dětmi Slavíč, Dům Elim v Drahotuších, Azylový dům Venedik v Lipníku nad Bečvou, Nocležna v Hranicích).

ORP Hranice se ovšem potýká s nedostatkem sociálních bytů pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, na což poukázala i Strategie rozvoje regionu Hranicko pro roky 2014–2020. Obce z Rozvodí disponují různým počtem vlastních bytů (viz tabulka 1 níže). Nejvíce (106) se jich nachází v centrálním Bělotině. Hned 61 z těchto bytů (58 %) potom sice nemá vysloveně charakter sociálních bytů, je v nich však regulované nájemné, popř. jsou určeny pro příjmově vymezené osoby. Jediná další obec v MR se sociálními byty je Polom, kde jsou umístěny dva. Město Hranice potom disponuje přibližně 400 obecními byty.⁵

Tabulka 1: Počty obecních bytů v MR Rozvodí

Obec	Počet obecních bytů
Bělotín	106 (z toho 61 „sociálních“)
Polom	14 (z toho 2 sociální)
Potštát	46
Střítež nad Ludinou	5
Jindřichov	1
Partutovice	1
Olšovec	0

Zdroj: Vstupní analýza; 2018.

Dostupnost bydlení, např. pro mladé rodiny, dále naráží na jiný jev, který nelze považovat ani tak za specifikum Rozvodí jako spíše venkova obecně, primárně pak obcí patřících i historicky na české území (nikoliv do Sudet). Je jím jistá konzervativnost zdejších obyvatel - starousedlíků při obchodu s nemovitostmi. Podle většiny respondentů se domy v předmětných obcích prodávají výhradně členům rodin, jedinou možností pro potenciální zájemce o bydlení

⁵ Údaje týkající se počtu obecních bytů jsou platné ke 31. 8. 2021.

v dané obci tak byla výstavba domu. Za tímto účelem však povětšinou nejsou k dispozici ani pozemky, obecní ani soukromé.

K výjimce došlo před několika lety v Partutovicích, kde obec nabídla k prodeji zhruba 7–10 pozemkových parcel. Do roku 2019 byly ale všechny prodány a nyní se dle zástupce obce nejví jako pravděpodobné, že by se v dohledné době nějaký pozemek či nemovitost uvolnily. Jako vysloveně unikátní pak vzhledem k výše uvedenému působí projekt obce Potštát. Zde je v plánu výstavba nové čtvrti složené z „moderních nízkoenergetických domů, dřevostaveb se zelenými střechami“, jež budou nabídnuty k odkoupení i širší veřejnosti. Cílem města je primárně navýšení podílu ekonomicky aktivních obyvatel v produktivním věku, tzv. „střední třídy“.

V SPSZ byly zmiňovány též obavy obyvatel Rozvodí z tzv. obchodu s chudobou. Jak ale ukázalo evaluační šetření, místní aktéři z tohoto jevu povětšinou obavy nemají. Důvodem je zejména právě nízké množství nemovitostí ke koupi de facto znemožňující tuto praxi. I v Rozvodí se pochopitelně nachází několik výjimek, např. ubytovna a několik bytů v Bělotině či uvedené Romy obývané byty v Potštátu, obecně ale obchod s chudobou představuje daleko větší riziko přímo pro město Hranice. Zde k němu vytváří prostor především dostatek pracovních příležitostí a migrace pracovníků ze zahraničí, kteří potřebují místo k životu. Často jsou to tedy právě oni, kdo bere zavděk ubytování, v němž platí nepoměrně vysoký nájem.

Zejména větší z obcí v MR, konkrétně pak ty spadající na území bývalých Sudet, pak mají také své vlastní charakteristiky a konkrétní objekty, o nichž lze hovořit jako o ohrožených kumulací sociálního vyloučení.

3.2.2.2 Bělotín

V Bělotině žije necelá stovka Romů. Jak dále uvádí Vstupní analýza, místní Romové „bydlí v budově bývalého mlýna v místní části Nejdeč, dále v budově drážního domku u železniční trati nebo v dalších obecních bytech v centru obce. Problémy, které řeší, se v současné době týkají hlavně bytové nouze odrůstající generace, která se potřebuje osamostatnit, zadlužení, případně komunikace s místní školou“ (VA: 2018). Někteří z těchto obyvatel popisují svoji bytovou situaci jako nevyhovující, neboť se generačně rozšiřují a stávající bytová kapacita se pro ně stává nedostatečnou. Jak již ovšem bylo uvedeno výše, Romové nejsou v Bělotině vnímáni jako problematičtí obyvatelé. Zástupce obce při rozhovoru uskutečněném v rámci evaluačního šetření odhadl počet obyvatel Bělotína ohrožených sociálním vyloučením zhruba na 50. Jedinci, kteří již sociálně vyloučení jsou, se ve městě nacházejí v řádu jednotek.

V Bělotině také již několik let funguje soukromníkem provozovaná ubytovna, která se v posledních letech zaměřuje primárně na sezónní nebo agenturní pracovníky a má kapacitu přibližně 20 lůžek. Klientela je zde však proměnlivá a ještě v nedávné minulosti fungovala spíše jako ubytování pro sociálně slabé, nicméně v současné době zde ÚP Hranice nevyplácí žádné doplatky na bydlení. Dle oslovených aktérů není standard bydlení na ubytovně příliš vysoký a obec nemá příliš přehled o tom, co se zde odehrává a kdo zde bydlí. V Bělotině též v uplynulých letech došlo k několika případům nekontrolované migrace. Vedením obce není ubytovna vnímána jako vysloveně problematický objekt, nicméně je seznámeno s neúměrně vysokými nájmy, které platí její obyvatelé. Mimo Bělotín však tato ubytovna některými z lokálních aktérů jako problematická vnímána je.

Ve městě i nadále pozvolna pokračuje bytová výstavba financovaná z různých zdrojů (dotační programy, pobídky od ministerstev apod.). V době konání rozhovoru se zástupcem města

(srpen 2021) byly např. rekonstruovány další čtyři městské byty. Jako faktor udržitelnosti stavu nových či opravených bytů v Bělotině vnímají jejich vybudování v patřičné kvalitě, aby měli jejich nájemníci motivaci byt i město dále kultivovat.

3.2.2.3 Polom

Z Polomi se již odstěhovaly původní starousedlické romské rodiny a v posledních zhruba sedmi letech se sem nově přistěhovaly rodiny z Vyškovska nebo západních Čech. Ty se koncentrují v bývalé zemědělské usedlosti, kde bydlí necelá dvacítka lidí. Další Romové v Polomi přebývají v několika obecních bytech nebo rodinných domech v osobním vlastnictví. Celkový počet romských obyvatel Polomi je zhruba 25–30 (k 31. 8. 2021).

Částečně vyloučenou lokalitou je bývalá ubytovna Vojenských lesů a statků. V nedávné době změnila majitele místní zemědělská usedlost, která je dle vyjádření místního zástupce v nepříliš dobrém technickém stavu. Přesto do ní nový majitel nastěhoval několik osob ohrožených sociálním vyloučením. Ty zde údajně platí nepřiměřeně vysoké nájem, v tomto objektu tak dochází k obchodu s chudobou. Skupina osob ohrožených sociálním vyloučením v Polomi nyní (srpen 2021) čítá zhruba 40 osob včetně dětí. Vzhledem k tomu, že se zde nenachází žádná ubytovna se schváleným provozním řádem, nejsou zde vypláceny žádné doplátky na bydlení.

Specifickým případem nemovitosti je pak ubytovna pro pracovníky místní cihelny vlastněná stejným majitelem jako samotná cihelna. Tato ubytovna se vyznačuje vysokou fluktuací zahraničních pracovníků, převážně Moldavců, související s vysokou fyzickou náročností práce v cihelně. Její majitel dále plánuje zrekonstruovat několik dalších objektů za účelem rozšíření ubytovacích kapacit pro svůj podnik.

Obec má v oblasti dostupnosti nemovitostí totožný problém jako zbytek Hranicka. Nevlastní žádné obecní pozemky a u pozemků v soukromém vlastnictví bývají problematickým aspektem parametry takovéto nemovitosti. Tu většinou představuje zahrada či pole s celkovým rozměrem 5–10 tisíc m², pro jakéhokoliv majitele je tedy mimořádně náročná na údržbu.

3.2.2.4 Potštát

Do obce se za poslední rok nastěhovaly tři romské rodiny, které jsou místními obyvateli vnímány jednoznačně negativně. Tito Romové již byli opakovaně přistiženi při krádeži v místním obchodě s potravinami a v obci se dle vyjádření jejich zástupců již objevují také první konflikty mezi Romy a majoritními obyvateli. Z jejich stran pak údajně hrozí agresivní projevy nejen vůči samotným Romům, ale také vůči majiteli bytů, v nichž romské rodiny bydlí. Kromě těchto rodin se ve městě nachází také jednotky obyvatel z řad majority ohrožených sociálním vyloučením či již sociálně vyloučených.

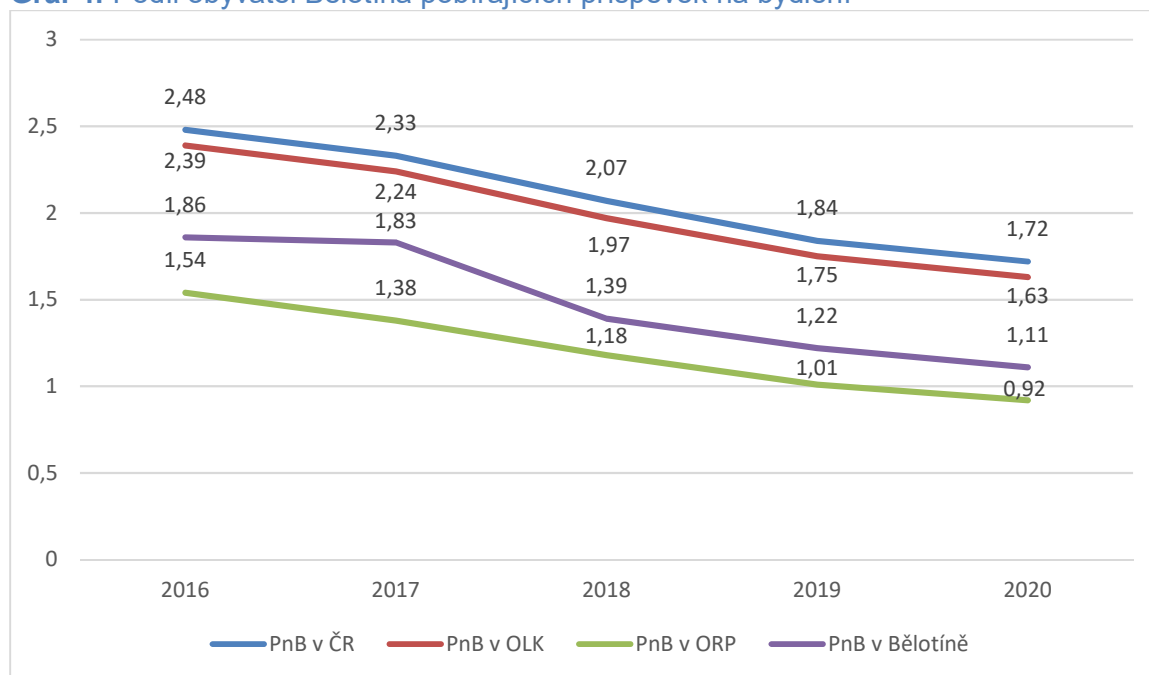
V obci se nachází několik prázdných nemovitostí mimo kontrolu radnice. Město tak již přistoupilo k odkupu některých z nich a odkup dalších nevyklučuje. V takovém případě by zde s největší pravděpodobností budovalo podporované bydlení pro seniory, jejichž počet zde narůstá (průměrný věk obyvatel Potštátu patří mezi nejvyšší v okrese Přerov). Město také, jak již bylo uvedeno výše, plánuje výstavbu přibližně 40–60 bytů. Ty by měly být nabídnuty i širší veřejnosti, nikoliv pouze stávajícím obyvatelům.

Ve zbylých obcích MR Rozvodí problematiku sociálního vyloučení neřeší vůbec či ji řeší pouze sporadicky.⁶ Obyvatelé sociálně vyloučení či sociálním vyloučením ohrožení se tedy dle vyjádření místních aktérů vyskytují Jindřichově, Partutovicích a Stříteži nad Ludinou v řádu jednotek. Takovíto obyvatelé své problémy, jak uvedli aktéři, buďto již řeší, nebo jsou vůči nim spíše apatičtí, a tedy místní zástupci nevnímají adekvátní prostor pro jejich podporu.

3.2.3 Dávky v hmotné nouzi

Jedním z faktorů často ovlivňujících podobu a rozsah sociálního vyloučení v určitých lokalitách bývá zvýšená koncentrace obyvatel pobírajících dávky hmotné nouze. Jak ale nasvědčují údaje za město Běloučín uvedené již v grafu 4, množství vyplacených dávek pravděpodobně nebude pro oblast Rozvodí faktorem s vyšší mírou relevance. Podíl obyvatel pobírajících příspěvek na bydlení (PnB) zde má totiž, podobně jako v celém Olomouckém kraji (OLK) i zbytku České republiky (ČR) sestupnou tendenci. Rovněž se dlouhodobě drží pod průměrem obou těchto územních celků. Jistou míru relevance nicméně podíl vyplacených PnB v Běloučíně má, jelikož se současně, také z dlouhodobé perspektivy, pohybuje nad průměrem ORP Hranice, leč v posledních třech letech pouze o cca 0,2 %.

Graf 4: Podíl obyvatel Běloučína pobírajících příspěvek na bydlení

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

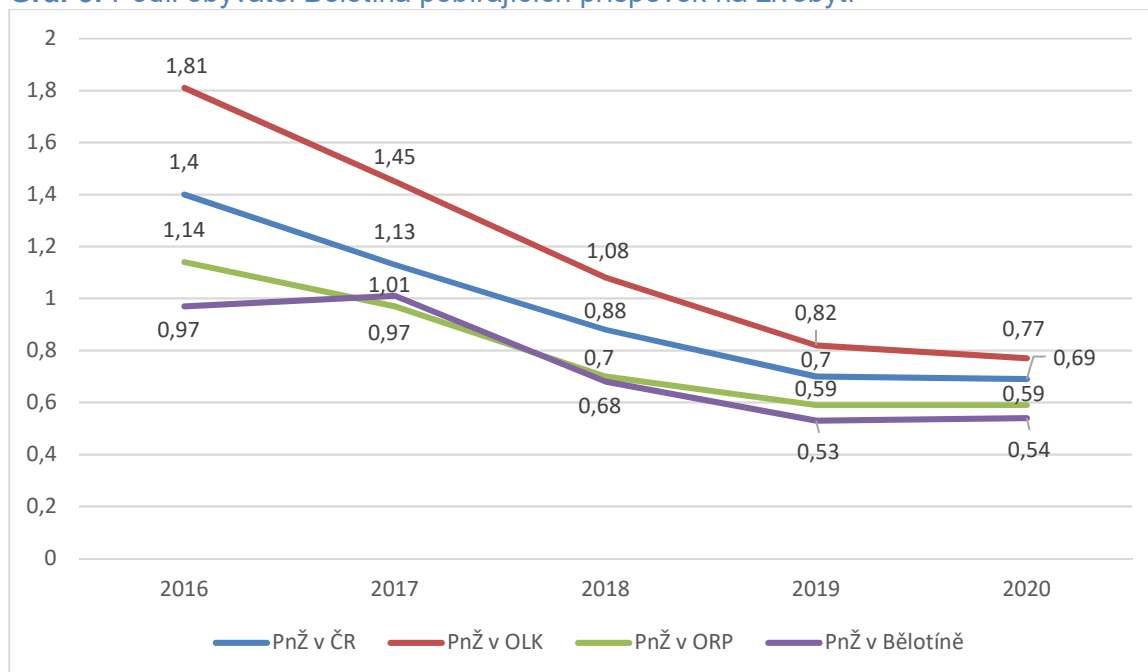
Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku.

Pro vývoj a podíl obyvatel, jimž je vyplácen příspěvek na živobytí (PnŽ), platí takřka totéž, co pro příspěvek na bydlení. Od roku 2016 se tedy pozvolna snižoval a s výjimkou drobného výkyvu v roce 2017 se pohyboval na úrovni několik setin procent pod hodnotami ORP Hranice. Podíl obyvatel Běloučína pobírajících PnŽ je též dlouhodobě nižší než v Olomouckém kraji (za rok 2020 o 0,23 %) i celé ČR (za rok 2020 o 0,15 %). Za probíhající rok 2021 lze sice, soudě dle vývoje v prvních třech měsících, očekávat navýšení tohoto podílu (za průměrný měsíc prvního čtvrtletí roku 2021 bylo v Běloučíně vyplaceno 11,33 PnŽ, zatímco za průměrný měsíc roku 2020 to bylo 8,25), k tomu ale s nejvyšší pravděpodobností dojde v OLK i celé ČR.

⁶ Toto konstatování lze vztáhnout i na obec Olšovec, jejíž zástupce se odmítl evaluačního šetření zúčastnit s vysvětlením nepřítomnosti jakýchkoliv sociálních problémů v obci.

Zde se průměrné měsíční hodnoty zvýšily ze 4 110,67 na 4 346,67 vyplacených příspěvků na živobytí v OLK a z 61 604,5 na 65 778,67 v ČR.

Graf 5: Podíl obyvatel Bělotína pobírajících příspěvek na živobytí

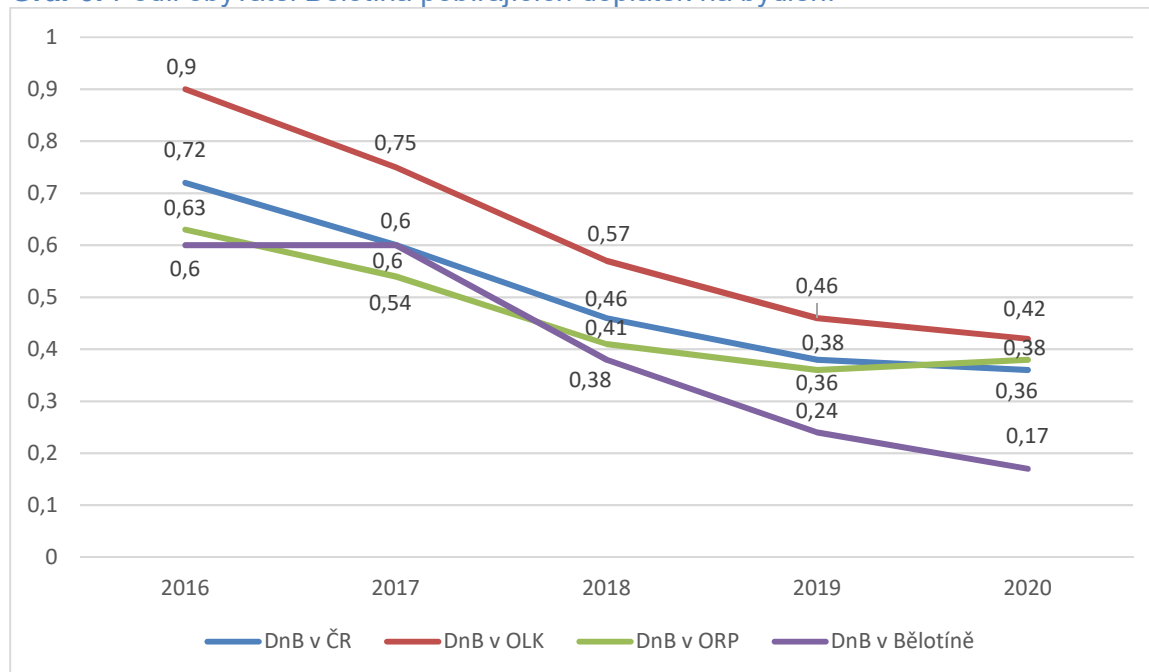

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku. V roce 2021 jde o průměrný měsíc v 1Q.

Výrazněji se od ostatních dávek neliší ani podíl vyplacených doplatků na bydlení (DnB). Ještě v letech 2016 a 2017 jich bylo v Bělotíně vypláceno shodně v průměru 9,33 měsíčně, za rok ale tato hodnota činila pouze 2,58 příspěvku měsíčně a za 1Q 2021 se ještě snížila na 2,33. Z hlediska podílu příjemců DnB se tak Bělotín s hodnotou 0,17 % příjemců DnB pohybuje v nastaveném měřítku poměrně výrazně pod hranicí ORP Hranice, OLK i ČR, jejichž hodnoty jsou v rozptylu 0,36–0,42 %.

Graf 6: Podíl obyvatel Bělottína pobírajících dopltek na bydlení

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku. V roce 2021 jde o průměrný měsíc v 1Q.

Jinak tomu není ani v ohledu vyplacených dávek mimořádné okamžité pomoci (MOP). Také jejich počet se u obyvatel Bělottína od roku 2016 snižoval. Za roky 2019 a 2020 místní občané obdrželi shodně pouze po šesti dávkách MOP. Za rok 2021 lze předpokládat narůst tohoto počtu, jelikož za jeho první tři měsíce byla dávka MOP vyplacena hned pěti občanům Bělottína. Dlouhodobý pokles je zřejmý také v celém ORP Hranice. Zde bylo ještě za rok 2016 vyplaceno 329 dávek MOP. Rok nato už to ale bylo pouze 223 a za rok 2020 se tento počet snížil na 83.⁷

Jak ukazují shora uvedené grafy a statistické údaje, ke zvýšenému podílu příjemců dávek v hmotné nouzi nedochází ani v obci Bělottín ani v ORP Hranice. Tento faktor se tedy nejvíce jeví jako relevantní pro definici sociálního vyloučení v MR Rozvodí.

⁷ Zdroj: MPSV.

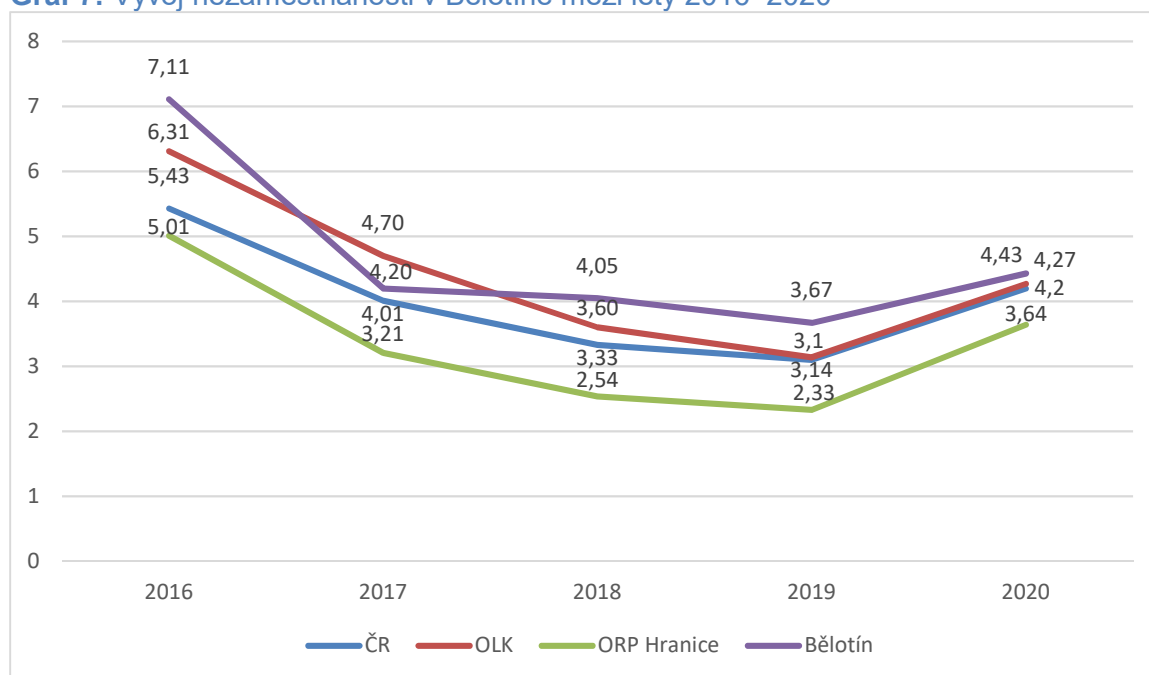
3.2.4 Nezaměstnanost

Situace na poli zaměstnanosti je v ORP Hranice dlouhodobě na velmi dobré úrovni. Díky přítomnosti Hranic i celého Rozvodí blízko dálnice D1 mají jednotlivé obce pracovní příležitosti, nejsou-li právě umístěny v konkrétních obcích, v obstojné dojezdové vzdálenosti. Ostatně již Vstupní analýza v tomto ohledu konstatovala, že „význam Hranic jako zdroje pracovních příležitostí přitom dnes i nadále roste, a v současné době tak vyjíždí za prací mimo území MR více jak polovina ekonomicky aktivních občanů“ (VA: 2018). Příznivá situace byla navíc ještě podpořena různými projekty financovanými z OPZ jako např. Podpora zaměstnanosti na Hranicku nebo Prostupné zaměstnávání v Olomouckém kraji. Respondenti šetření provedeného v rámci tvorby Vstupní analýzy též uvedli, že na Hranicku jsou oproti okolním lokalitám také relativně vysoké a stabilní výdělky (VA: 2018).

V ORP Hranice i konkrétně v Rozvodí působí vysoký počet významných zaměstnavatelů. Jedná se např. o Tondach Česká republika, s. r. o., DAS Czech Republic, s. r. o., BBA Hranice, s. r. o., nebo Cihelnu Polom, s. r. o. Důležitými zaměstnavateli jsou také instituce samosprávy a státní správy jako úřady nebo školy a školky. V Hranicích a jejich okolí působí i sociální firma Sterena poskytující hlídací služby a veřejně prospěšné práce a na bázi sociální firmy fungující subjekt Farma Elim Drahotuše. Osoby ohrožené sociálním vyloučením (např. nízkokvalifikované zaměstnance) zaměstnávají zejména již uvedená firma DAS Czech Republic, s. r. o., ale také Ekoltes Hranice, a. s., Cement Hranice, a. s., ale i samotné obce.

Na uspokojivou situaci v lokalitě ukazuje také níže uvedený graf 7. Z toho je sice patrné, že nezaměstnanost v Bělotíně se dlouhodobě drží spíše nad průměrem České republiky, Olomouckého kraje i ORP Hranice, za rok 2020 se rozdíl oproti ČR i OLK dostal pod 0,23 %. V ORP Hranice potom nezaměstnanost problém nepředstavuje. Region se i v dlouhodobém měřítku drží o cca 0,6–0,8 % pod průměrem nezaměstnanosti ČR a místy i více než 1 % pod průměrem OLK.

Graf 7: Vývoj nezaměstnanosti v Bělotíně mezi lety 2016–2020

Zdroj: Úřad práce ČR, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku; veškeré údaje jsou uváděny za měsíc prosinec daných let.

Za jádrový problém Rozvodí tak byl v SPSZ označen vysoký počet osob ohrožených nezaměstnaností, neboť nezaměstnanost sama o sobě se jako stěžejní problém nejeví. V evidenci Úřadu práce delší dobu zůstávají primárně lidé potýkající se se zdravotním znevýhodněním, závislostmi, vysokými dluhy či exekucemi. Mezi uchazeči o zaměstnání v evidenci Úřadu práce v Hranicích bylo v době sběru dat ke Vstupní analýze (srpen 2018) 14 osob, na něž byla uvalena exekuce (VA: 2018). Jistou bariéru může představovat také vzdálenost možnosti poradenství, které se nachází až v Přerově, jenž je pro řadu obyvatel obtížněji dostupný. Mezi další bariéry v Rozvodí patří nízká motivace k legální práci právě v důsledku exekucí a následných srážek, chybějící vzory v rodině, obavy z diskriminace a nedostatek pracovních příležitostí pro osoby, které potřebují skloubit rodinný a pracovní život. Pro občany některých obcí z Rozvodí je překonání vzdálenosti do práce v Hranicích problémem z finančních a logistických důvodů.

Lokální aktéři potvrdili, že pracovních příležitostí je v Rozvodí, potažmo na Hranicku dostatečné množství. Problém představují spíše dlouhodobě nezaměstnaní, jež jsou – opět převážně v řádu jednotek osob – přítomni ve všech obcích mikroregionu. Mezi místními aktéry nicméně panuje shoda, že jde povětšinou o osoby bez zájmu o jakoukoliv práci. V opačném případě zde všichni respondenti z řad zástupců obcí projevovali vůli zájemce zaměstnat přinejmenším právě na obci.

Nezaměstnanost se tedy, podobně jako dávky v hmotné nouzi, v současné době (srpen 2021) nejeví jako významněji relevantní faktor definující podobu sociálního vyloučení v oblasti.

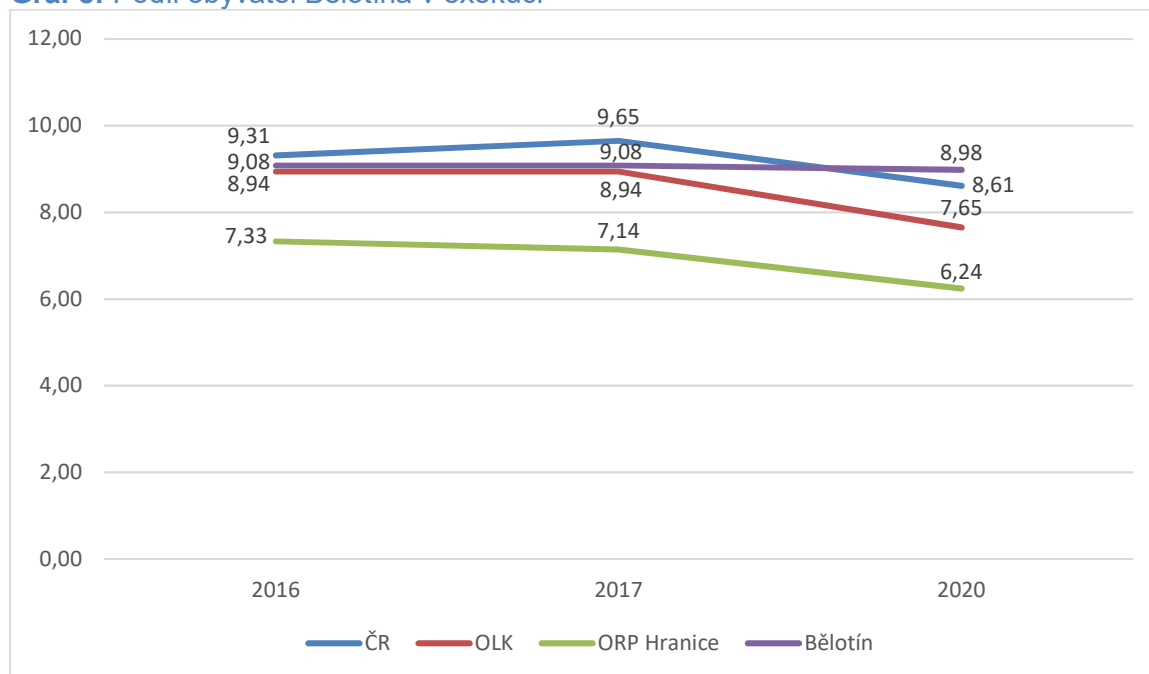
3.2.5 Zadluženost

Téma zadluženosti bylo místními aktéry identifikováno jako průřezové všemi zbylými oblastmi a jako negativně ovlivňující kvalitu života obyvatel Rozvodí. I zde se však primárně hovoří o ohrožení zadlužeností a jejich důsledcích, neboť jak ukazují data uvedená níže, přímý dopad zadluženosti na cílovou skupinu nepředstavuje pro obyvatele Rozvodí větší hrozbu než pro zbylé občany České republiky. SPSZ k danému tématu uvádí jeho spojitost s nepřipraveností cílové skupiny na nenadálé výdaje, neexistencí plnohodnotných sociálních vazeb či se snahou zvýšit sociální status některých CS např. prostřednictvím opakovaných nákupů různorodého zboží na splátky (SPSZ). Reflektovanými tématy v oblasti zadluženosti jsou také již zmiňovaná nedostatečná nabídka veřejně prospěšných prací a riziko a obavy z obchodu s chudobou.

Stav mikroregionu je patrný např. z grafu 8 zobrazujícího porovnání podílu osob v exekuci za Běloutín, ORP Hranice, OLK a ČR. Podíl obyvatel Běloutína v exekuci se za rok 2019 sice poprvé od roku 2016 dostal nad úroveň České republiky, nicméně pouze o 0,37 %. Dlouhodobě se ale drží na velmi podobné úrovni jako zbytek republiky. V tomto ukazateli se naopak rapidně zlepšuje Olomoucký kraj i ORP Hranice, která je ale dlouhodobě pod republikovým i krajským průměrem.

V souvislosti s těmito údaji je samozřejmě nutné podotknout, že jde pouze o soudní exekuce. Z hlediska dluhů a dalších exekučních příkazů (např. vůči obcím, úřadům, zdravotním pojišťovnám atd.) neexistuje jednotná evidence, a všechny tyto resty tudíž nelze dohledat. Dle zjištění Vstupní analýzy přibývají exekuce hlavně těm, kteří už mají nějaké z minulosti. Z důvodu relativních vysokých a stabilních výdělků na Hranicku se zde noví dlužníci většinou nevyskytují.

Graf 8: Podíl obyvatel Běloutína v exekuci

Zdroj: Exekutorská komora ČR, ČSÚ; vlastní výpočet.

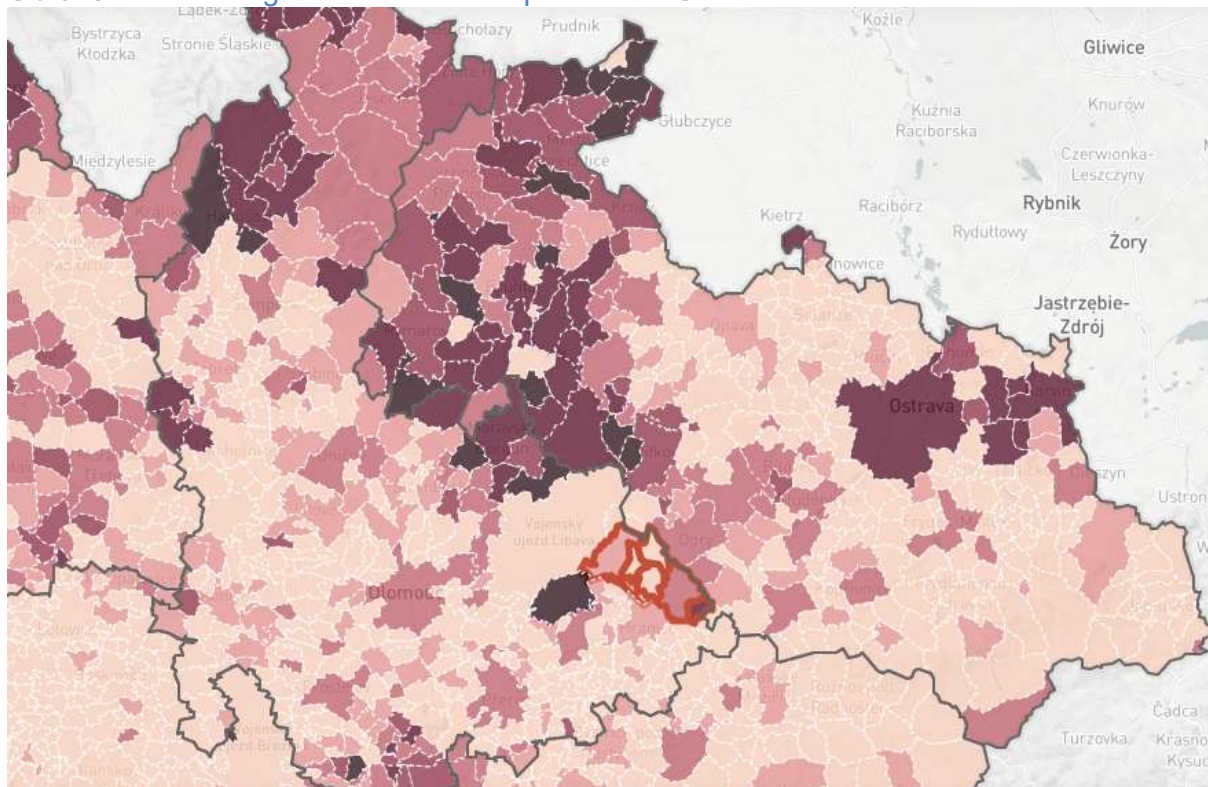
Pozn. Veškeré údaje jsou uvedeny v procentech; zahrnuti jsou obyvatelé ve věku 15 a více let; údaje za rok 2019 jsou platné ke 4. 3. 2020, za zbylé roky je to 31. 12. daného roku.

Zmínku zasluhuje také fakt, že Běloutín patří v oblasti Rozvodí mezi více zasažené obce. Vyšší podíl osob v exekuci se nachází pouze v Polomi, kde se s exekucemi potýká přibližně šestina obyvatel (17,78 %). Zástupce obce v rozhovoru jako důvod takto vysokého podílu osob v exekuci uvedl přítomnost dvou ubytoven, kde se kumulují osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené, u nichž bývá přítomnost exekucí, často vícečetných, obvyklým doprovodným jevem. Naopak ze zbylých obcí se nad čtyřprocentním podílem pohybuje pouze Potštát s hodnotou 7,65 %. **Podíl osob v exekuci v celém Rozvodí pak dosahuje hodnoty 5,43 %, tedy o téměř procento méně než v případě ORP Hranice.** Detailněji je situace v mikroregionu zřetelná z níže přiloženého obrázku 2.⁸

Charakteristickým rysem osob nacházejících se v tzv. dluhové pasti či potýkajících se s vícečetnými exekucemi je v Rozvodí jistá apatie dotyčných vůči své situaci a neochota ji řešit. Lokální aktéři se dále shodovali na východisku, že pokud jakýkoliv zájemce požádá obec o pomoc s řešením své nepříznivé situace, je mu vyhověno a zpravidla je mu doporučeno navštívit konkrétní dluhovou poradnu. Zástupci obcí sice připouštějí, že nemají informace o všech dlužnících, ale zároveň uvádějí, že se o nich většinou dozvědí od místních občanů. Zástupce jedné z obcí zmínil také dědictví dluhů po dětech a případy, kdy se nízká finanční gramotnost, a sní spojená zadluženost, předávají generačně. Viz vyjádření:

„U seniorů máme tady spíše případy, že bydleli jinde, např. v Běloutíně nebo v Hranicích, a postihlo je zadlužení jejich dětí a byli nuceni prodat byt a nastěhovat se do chatiček v jedné ze zahrádkářských kolonií, které tu máme.“

Obrázek 1: Mikroregion Rozvodí na Mapě exekucí ČR

Zdroj: Mapa exekucí (www.mapaexekuci.cz); vlastní zpracování: pořízeno 12. 7. 2021.

Pozn.: Data zobrazená na obrázku jsou za rok 2019 a na uvedeném webu byla zpracována ke 20. 4. 2020. Oblast Rozvodí je označena oranžovým okrajem.

⁸ Údaje pocházejí z webu www.mapaexekuci.cz, jsou za rok 2019 a byla zpracována ke 20. 4. 2020. Citováno: 12. 7. 2021.

Jiný problematický aspekt představují dluhy vůči jednotlivým obcím Rozvodí. Ty dle údajů uvedených ve Vstupní analýze, tedy v roce 2018, přesahovaly 1 mil. Kč. Zhruba jednu čtvrtinu z této sumy tvořily dluhy označené aktéry obcí jako nevymahatelné. Přibližně 60 % z těchto dluhů bylo na nájemném za obecní byty. Počty dlužníků byly ve většině obcí maximálně v řádu nižších desítek. Výjimkou byla obec Potštát, kde evidovali dluhy celkem 117 jejich obyvatel, tedy zhruba 10 % občanů (VA: 2018).

Většina lokálních aktérů v rámci evaluačního šetření potvrdila, že aktuálně (srpen 2021) existující dluhy vůči obcím zpravidla spadají do kategorie tzv. nevymahatelných. Dříve či později tak tyto obce přistupují ke smazání těchto dluhů. Obecně také platí úzus, že občané bydlící v obecních či soukromých bytech na území obce dluh po vyzvání zaplatí, u občanů s trvalým pobytem na obecním úřadě dané obce ale šance na vymožení dlužné částky dle vyjádření aktérů hraničí s nemožností.

Za problematickou lze v souvislosti s dluhovou problematikou označit zejména omezené možnosti dluhového poradenství na Hranicku. Věnuje se mu pouze organizace Člověk v tísní, o. p. s. (ČvT), sídlící v pronajaté kanceláři krajské pobočky Úřadu práce v Hranicích. Její služby jsou ale poskytovány též v terénní formě. Jiné instituce buďto poskytují pouze základní poradenství, nebo odkazují na jiné organizace včetně Člověka v tísní. Dle vyjádření zástupce ČvT v rámci evaluačního šetření nicméně organizace dosud zvládala obsluhovat všechny klienty z Hranicka, kteří pořádají o pomoc. Za tímto účelem také v nedávné době navyšovali pracovní úvazky. Na podzim 2021 však došlo k jejich naplnění, a to zejména z důvodu novel v zákonech, primárně kvůli tzv. milostivému létu⁹. Aktuálně (říjen 2021) tak již služba musí zájemce odkazovat na pořadník. Pozitivní dopad na formu poskytování dluhového poradenství v oblasti měla též pandemie onemocnění covid-19, jejíž zásluhou mnoho klientů přistoupilo k on-line poradám s dluhovými poradci. Možnosti poradenství mimo ORP Hranice se potom nacházejí až v Novém Jičíně, Valašském Meziříčí, Přerově, Olomouci nebo Zlíně. Vstupní analýza k tomuto konstatování doplňovala:

„Před několika lety prošlo celkem 27 občanů Běloutína v rámci projektu Chceme v Běloutíně žít a pracovat I a II finančním poradenstvím a motivačním programem. Dle vedení obce se však většina z nich po skončení projektů po určité době vrátila do „původních kolejí“. Někteří z účastníků i systémových aktérů hodnotili projekt různorodě, ne vždy byl považován za úspěšný či dobře zorganizovaný“ (VA: 2018).

Nelze přitom tvrdit, že by snad občané jednotlivých obcí nebo jejich zástupci neměli o zprostředkování či usnadnění přístupu k dluhovému poradenství zájem. Evaluační šetření ovšem ukazuje na bariéru spojenou s provozováním dluhové poradny ambulantní formou. Podle lokálních aktérů by totiž mezi obyvateli zapojených obcí nebyl z důvodu obav z nedostatečné anonymity o poradenství poskytované přímo v daných místech zájem. Možnost spojení s poradcem telefonickou či on-line formou, popř. návštěva jeho kanceláře v Hranicích či jiném větším městě (řešením by dle aktérů nebyla ani dluhová poradna ve vedlejší obci) se tak jeví jako optimální východisko. Snazší dostupnosti poradenství by přispěla např. její větší propagace a rozšíření možnosti této služby navštěvovat klienty v terénu. Jistou výjimku tvoří obec Polom, kde by v budoucnu rádi realizovali projekt na dluhové poradenství, orientovaný však primárně na prevenci, nikoliv na řešení již vyvstalých potíží.

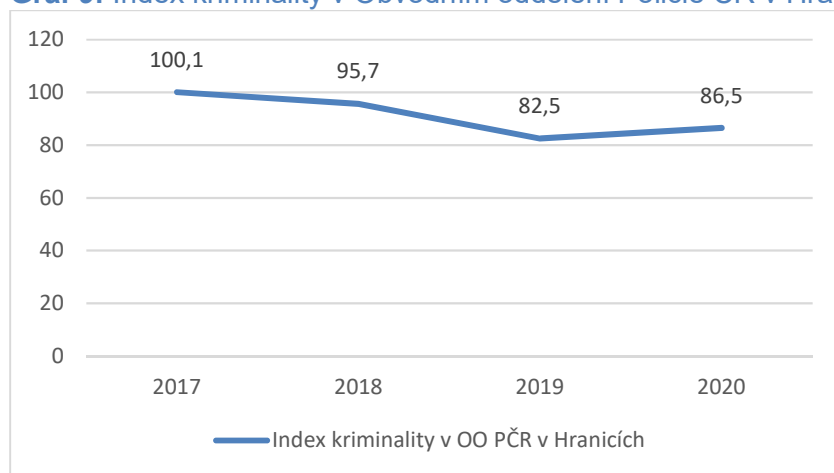
⁹ Viz např. <https://exekuce.justice.cz/milostive-leto/>.

3.2.6 Kriminalita

Problematika bezpečnosti (kriminality) nepatří v Rozvodí, alespoň ve srovnání s dluhy nebo bydlením, mezi nejvíce akcentovaná témata. Za touto skutečností stojí místní venkovské prostředí, kde míra trestné a přestupkové činnosti obvykle nedosahuje obdobných hodnot jako ve větších městech. Částečně o tom svědčí také ukazatel indexu kriminality za Obvodní oddělení Policie ČR v Hranicích (OO PČR), který je jedním z mála kvantifikovatelných ukazatelů stavu v lokalitě. O bezpečnost se zde totiž při absenci městské policie stará právě toto obvodní oddělení.

Jak ukazuje níže uvedený graf 9, index kriminality na Hranicku mezi lety 2017–2019 výrazně poklesl (z hodnoty 100,1 v r. 2017 na 82,5 v r. 2019). Za rok 2020 se sice opět mírně zvýšil na 86,5, i tak se ale Hranicko drží na 196. pozici z 522 obvodních oddělení v ČR, tedy na úrovni mírného nadprůměru. V přihlášce Rozvodí figurovalo několik konkrétních přečinů vztahujících se k jednotlivým obcím. Šlo o 5–6 případů narušení veřejného soužití, k nimž došlo v roce 2017 v Polomi, 4 drobné krádeže ze stejného roku v Olšovci a opakované drobné krádeže, vloupání do aut a vandalismus v Bělotíně.

Graf 9: Index kriminality v Obvodním oddělení Policie ČR v Hranicích

Zdroj: www.mapakriminality.cz.

Pozn.: Uvedené údaje jsou za období od ledna do září každého z daných let.

Za dlouhodobě stabilní považují situaci na poli bezpečnosti i lokální aktéři. V oblasti nedochází ani ke snížení pocitové bezpečnosti. Výjimku v tomto ohledu představuje obec Potštát, kde vznikají drobné konflikty kvůli nedávno přistěhovaným romským rodinám. Jiný specifický případ narušení bezpečnosti v lokalitě pochází z Polomi. Zde dle vyjádření zástupce obce přibližně jednou ročně zastaví dodávka, jejíž řidič kontaktuje děti a vznáší vůči nim narážky se sexuálním podtextem. Výše uvedené prohřešky jsou tak dávány do souvislosti se snadnou dopravní dostupností z hlavního silničního i železničního uzlu. S tou je lokálními aktéry spojována také snazší distribuce drog (marihuana, pervitin a pašování lékařských surovin z Polska), k níž v mikroregionu dochází.

Dle webu mapujícího odhalené varny a pěstírny nicméně nebyla v Rozvodí od ledna 2017 odhalena žádná varna pervitinu ani pěstírna marihuany. V ORP Hranice byly ve stejném období odhaleny jedna varna a jedna pěstírna – obě klasifikované na nejnižším možném stupni, tedy varna do 50 g a pěstírna kategorie „malá domácí“ čítající 1–49 rostlin. Varna byla odhalena v květnu 2017 přímo v Hranicích, pěstírna potom v září 2020 v Hustopečích nad

Bečvou.¹⁰ Vstupní analýza dále hovoří o pěstírně marihuany odhalené Policií ČR v Potštátě (VA: 2018). Tento nález nicméně na mapě varen a pěstíren není uveden. Jeden z dealerů byl dle vyjádření zástupce obce v posledních letech odhalen také ve Stříteži nad Ludinou. Aktuálně je však již ve výkonu trestu. Uživatelé drog ale v Rozvodí nejsou vnímáni jako problematický jev. V každé obci je několik takovýchto osob, o nichž se dle vyjádření aktérů ví – v drtivé většině případů ovšem jde spíše o tzv. rekreační uživatele. Za větší problém než drogy je lokálními aktéry považována velmi rozšířená konzumace alkoholu, s níž jsou spojeny další patologické jevy jako vandalství, ztráta zaměstnání, dluhy, rozpady rodin apod. Dle Vstupní analýzy tento jev představoval problém primárně pro Polom, Potštát a Běloučín.

Za jádrový problém v oblasti bezpečnosti byl v SPSZ označen vyšší počet osob z cílové skupiny ohrožených rizikovým způsobem života. Ten souvisí s lokálními aktéry v SPSZ zmiňovanou nedostatečnou nabídkou volnočasových aktivit, zejména pro mládež, a celkově nízkou nabídkou a dostupností podpůrných služeb. Za tímto nedostatkem stojí omezené personální zdroje jednotlivých obcí a nedostatek motivace kvalifikovaných pracovníků pro realizaci aktivit pro danou cílovou skupinu (SPSZ). Vstupní analýza ovšem konstatovala, že prevence v lokalitě probíhá, a to především u dospívající mládeže, na niž se zaměřuje volnočasové centrum Zewl House v Běloučíně a do roku 2014 též nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v Potštátě. Nabídka volnočasových aktivit dle VA existuje (např. fotbalový oddíl, florbalový kroužek apod.), ale děti o ně nejeví zájem (VA: 2018).

Většina zástupců obcí z MR Rozvodí v rámci evaluačního šetření popisovala nabídku volnočasových aktivit jako přinejmenším „dostačující“. V obcích, kde byla hodnocena jako nedostatečná, chybí primárně organizátoři těchto akcí, což pouze potvrzuje nedostatečné zasíťování sociálními službami, které již bylo uvedeno výše. Stěžejní problém pak lokální aktéři spatřují v nedostatečném zájmu ze strany cílové skupiny, tedy mládeže, o takovéto volnočasové aktivity např. sportovního charakteru. Obce v současné době (srpen 2021) řeší prevenci sociálně patologických jevů především formou vydávání obecně závazných vyhlášek a nařízení. V pěti obcích je tak zakázán podomní prodej (Potštát, Olšovec, Polom, Jindřichov a Partutovice) a v Olšovci potom výherní automaty. Některé obce do budoucna zvažují společné zřízení asistentů prevence kriminality. Důležitým tématem v oblasti bezpečnosti se jeví být také práce s osobami po výkonu trestu (Polom, Střítež nad Ludinou). Pozitivně byla lokálními aktéry vnímána též úroveň součinnosti ze strany OO PČR.

¹⁰ varnyapestirny.policie.cz

3.3 Spolupráce MR Rozvodí s ASZ

Mikroregion Rozvodí v posledních letech realizoval pouze minimum společných projektů a aktivit. Více než 10 let již také neaktualizoval svůj strategický dokument, v době předcházející tvorbě SPSZ tak byl spíše neaktivním svazkem. O rozvojové aktivity v regionu se starají primárně organizace sídlící v Hranicích, konkrétně Mikroregion Hranicko, MAS Hranicko a dříve též Hranická rozvojová agentura. Strategickými dokumenty těchto subjektů a vlastními rozvojovými plány se řídí také většina členských obcí Rozvodí. Spolupráce s ASZ tak pro MR Rozvodí představovala příležitost k obnovení kooperace.

Nejvíce iniciativní byla v počátcích spolupráce s ASZ obec Bělotín, kde bylo ohrožení sociálním vyloučením vnímáno nejintenzivněji. Podobné vnímání problematiky měli také v Polomi a Potštátu. Zbylé obce se zapojením do projektu spíše váhaly. Motivací ke spolupráci s Agenturou bylo zejména předcházení rizikovým jevům, k nimž na území mikroregionu v minulosti docházelo, a panovala tak obava z jejich opětovného výskytu (např. tzv. obchod s chudobou či migrace osob ohrožených sociálním vyloučením).

Význam spolupráce s ASZ má od začátku své limity dané jednak velikostí jednotlivých obcí a jednak jejich paralelními aktivitami. Díky nim se obcím dostalo podpory např. z výzev MAS - OPZ nebo MAS-IROP 03. V praxi tak zde byly nebo stále jsou realizovány mj. projekty Rozšíření služeb SAS a TP na území obcí MAS Hranicko, u něhož je příjemcem podpory organizace Člověk v tísni, o. p. s., nebo Komunitní Centrum Bělotín, kde je příjemcem podpory přímo město Bělotín.

Tvorbě místního SPSZ předcházelo vyhotovení Vstupní analýzy obnášející výzkum v obcích mikroregionu a v některých dalších částech území ORP Hranice konaný od června do srpna 2018. Samotná VA sloužící jako hlavní analytický podklad ke tvorbě SPSZ se potom věnovala především vymezení cílových skupin intervence ASZ a identifikaci jejich problémů a potřeb v oblastech bydlení, dluhové problematiky, bezpečnosti atd. Za účelem zpracování kvalitativní části SPSZ pak byly od října 2018 do ledna 2019 realizovány tematické pracovní skupiny. Ty následně pojmenovaly konkrétní oblasti sociálního vyloučení v obcích MR Rozvodí. Na základě těchto oblastí vznikly dvě pracovní skupiny, z nichž jedna se věnovala problematice bydlení a dluhů a druhá pak tématům rodiny, zdraví, zaměstnanosti a prevenci rizikového chování. Dílčí jednání těchto skupin probíhající v posledních měsících roku 2018 pak v lednu 2019 vyústila ve společnou pracovní skupinu, na níž byly definovány strategie intervence pro dané oblasti. Kompletní SPSZ pak byl zástupci jednotlivých obcí schválen v průběhu léta 2019.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny (Štolfová & Konečný, 2018). Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve v mikroregionu Rozvodí, která probíhala od července do září 2021, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **Desk research**
- **Polostrukturované rozhovory** s místními institucionálními aktéry:
 - Starosta obce Bělotín
 - Starosta obce Potštát
 - Místostarostka obce Potštát
 - Starostka obce Polom
 - Starosta obce Střítež nad Ludinou
 - Starosta obce Jindřichov
 - Starosta obce Partutovice
 - Sociální pracovnice lokální pobočky organizace Člověk v tísni, o. p. s.
 - Zástupce Odboru sociálních věcí města Hranice
 - Bývalá manažerka SPSZ/projektová manažerka organizace MAS Hranicko
- **Analýza dat:**
 - Z veřejně přístupných zdrojů (*mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, GŘ ÚP, ČSÚ atd.*)
 - Poskytnutá místními aktéry (*Obecní úřady jednotlivých obcí, Člověk v tísni, Odbor sociálních věcí města Hranice, lokální konzultantka oblasti atd.*)

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2019–2022 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny

v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů v krátkodobém, střednědobém a případně dlouhodobém horizontu?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovaly z implementace opatření?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která byla zmíněna již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, které jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

Konkrétně u MR Rozvodí vyvstal další limit evaluace způsobený nenaplněním žádných opatření a následným utlumením veškerých aktivit v oblasti. Samotná evaluace je tedy obširněji zaměřena na kontextuální popis stavu lokality, překážky ve spolupráci, definici potřeb místní cílové skupiny a lokálních aktérů a popis možností budoucí spolupráce.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Tabulka 2: Strategické priority, cíle a opatření formulované v SPSZ

Oblast I: Bydlení a dluhová problematika

1. Priorita	Zvýšení dostupnosti a udržitelnosti stabilního bydlení pro CS a snížení počtu osob ohrožených zadlužeností a jejími důsledky
1.1 Cíl	Zvýšení dostupnosti a udržitelnosti stabilního bydlení pro CS
1.1.1 Obecný cíl	Zvýšení sociálních kompetencí CS k přístupu a udržení bydlení
1.1.1.1 Specifický cíl	Motivace CS ke zvyšování životního standardu a k plnění pravidel souvisejících s nájemním bydlením
Opatření 1.1.1.1.1	Zřízení a udržení pozice domovník - preventista
	Indikátor: X 3 úvazky Opatření měl řešit projekt za přibližně 7,2 mil. Kč podávaný do příslušné výzvy OPZ. Ten však nebyl úspěšný, což způsobilo nerealizaci tohoto opatření.
Opatření 1.1.1.1.2	Podpora CS prostřednictvím činnosti sociálního pracovníka na obci
	Indikátor: X 2 úvazky X 120 podpořených osob Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 1.1.1.1.1.
1.2 Cíl	Snížení počtu osob ohrožených zadlužeností a jejími důsledky
1.2.1 Obecný cíl	Zvýšení kvality a dostupnosti dluhového poradenství za účelem snížení počtu zadlužených osob a osob ohrožených zadlužeností a jejími důsledky
1.2.1.1 Specifický cíl	Zvýšení počtu osob, u kterých nedochází k prohlubování zadlužení
Opatření 1.2.1.1.1	Rozšíření TP dluhového poradenství
	Indikátor: X podpořené osoby K rozšíření služby dluhového poradenství sice došlo, leč zcela bez přičinění MR Rozvodí, a to rozšířením pracovních úvazků organizace Člověk v tísní.
Opatření 1.2.1.1.2	Zajištění dostupnosti sociální práce na obci
	Indikátor: X 2 úvazky X 120 podpořených osob Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 1.1.1.1.1.
1.3 Cíl	Provázání činnosti poskytovatelů služeb v oblasti dluhové problematiky

1.3.1 Obecný cíl	Snížení počtu zadlužených osob a osob ohrožených zadlužeností a jejími důsledky skrze propojení poskytovatelů služeb v oblasti dluhové problematiky
1.3.1.1 Specifický cíl	Od roku 2020 funguje lokální síť na podporu řešení zadluženosti CS složená ze zástupců obcí, neziskových organizací a dalších relevantních partnerů (vytvoření lokální dluhové platformy)
Opatření 1.3.1.1.1	Vznik dluhové platformy
	Indikátor: X 6 setkání dluhové platformy X počet pracovníků rozumějících tématu dluhové problematiky X počet propojených organizací/institucí Jediné setkání dluhové platformy proběhlo 5. 3. 2020.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Opatření formulovaná v první strategické oblasti nebyla uskutečněna primárně kvůli neúspěchu projektové žádosti do OPZ, v rámci níž měl v obcích působit mj. pracovník na pozici domovníka

Oblast II: Rodina a zdraví a prevence rizikového chování

2. Priorita	Podpora rodin znevýhodněných sociálním vyloučením při naplňování rodičovských práv a povinností a motivace CS k minimalizaci rizik spojených s nedodržováním společenských norem
2.1 Cíl	Podpora rodin znevýhodněných sociálním vyloučením při naplňování rodičovských práv a povinností
2.1.1 Obecný cíl	Podpora rodin s ohroženými dětmi vedoucí ke zmírnění/odstranění rizik ohrožujících zdravý vývoj těchto dětí
2.1.1.1 Specifický cíl	Do roku 2022 bude v obcích MR Rozvodí podpořeno 20 rodin s dětmi za účelem stabilizace rodiny a podpory zdravého vývoje dětí
Opatření 2.1.1.1.1	Zvýšení dostupnosti komplexní sociální podpory prostřednictvím sociální práce na obci
	Indikátor: X 2 úvazky X 20 podpořených rodin s dětmi Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 1.1.1.1.1.
Opatření 2.1.1.1.2	Zvýšení dostupnosti sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi
	Indikátor: X bez indikátoru Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 1.1.1.1.1. Ke zvýšení dostupnosti sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi v oblasti došlo, a to zejména rozšířením tohoto typu služeb u organizace Člověk v tísni i na oblast Hranicka. I v tomto případě se tak ovšem stalo mimo SPSZ a bez zjevného přičinění lokálních stěžejních lokálních aktérů z MR Rozvodí.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Podobně jako v případě opatření z první strategické oblasti, nebyla ani ta z druhé oblasti realizována především kvůli neúspěchu uvedeného projektu.

Oblast III: Zaměstnanost

3. Priorita	Podpora osob z CS ohrožených nezaměstnaností
3.1 Cíl	Zvýšení zaměstnanosti osob z CS
3.1.1 Obecný cíl	Vytvoření funkční sítě poskytovatelů služeb na podporu zaměstnanosti
3.1.1.1 Specifický cíl	Vytvoření PS Zaměstnanost za účelem zvýšení zaměstnanosti skrze propojení činnosti obcí, poskytovatelů služeb v oblasti zaměstnanost a dalších relevantních partnerů.
Opatření 3.1.1.1.1	Zřízení a udržení pozice domovník - preventista
	Indikátor: X 3 úvazky Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 1.1.1.1.1.
Opatření 3.1.1.1.2	Vznik a udržení pracovní skupiny zaměstnanost
	Indikátor: X 6 setkání pracovní skupiny Pracovní skupina Rodina, zaměstnanost a prevence rizikového chování vznikla už na podzim 2018, tedy v době tvorby SPSZ. Sešla se v termínech 30. 10. 2018, 20. 11. 2018 a 12. 12. 2018. Další setkání po schválení Strategického plánu ale již neproběhla.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	I přes uskutečnění alespoň některých jednání pracovní skupiny, jejíž tematikou byla mj. také zaměstnanost, nebylo stanovených cílů ve třetí strategické oblasti dosaženo. Jak je již uvedeno výše, Pracovní skupina se sešla pouze v počáteční fázi spolupráce s ASZ, a po 12. prosinci 2018 již žádné další její setkání neproběhlo. První z opatření potom nebylo realizováno z totožného důvodu jako mnoho jiných výše.

Oblast IV: Rodina a prevence rizikového chování

4. Priorita	Rozvoj komunitního života a sociálních a souvisejících služeb
4.1 Cíl	Rozvoj komunitní práce a center komunit v obcích MR Rozvodí
4.1.1 Obecný cíl	Zvýšení zapojení CS do komunitního života v obcích MR Rozvodí
4.1.1.1 Specifický cíl	Do roku 2022 vzniknou v lokalitě 3 centra komunit, ve kterých se budou jejich členové moci setkávat a realizovat aktivity s cílem zlepšit sociální situaci jednotlivých členů i komunit jako celků.
Opatření 4.1.1.1.1	Do roku 2022 vybavit 3 komunitní prostory
	Indikátor: X počet komunitních prostor Opatření měl řešit projekt za přibližně 7,2 mil. Kč podávaný do příslušné výzvy OPZ. Ten však nebyl úspěšný, což způsobilo nerealizaci tohoto opatření.
Opatření 4.1.1.1.2	V období 2019 až 2020 vytvořit 1 pracovní místo komunitního pracovníka a 3 místa asistentů komunitního pracovníka
	Indikátor: X 1 úvazek komunitního pracovníka X 3 x 0,25 úvazku asistentů Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 4.1.1.1.1.
Opatření 4.1.1.1.3	Do roku 2022 proběhne 5 velkých komunitních setkání
	Indikátor: X počet setkání X minimálně 200 podpořených osob Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 4.1.1.1.1.
Opatření 4.1.1.1.4	Do roku 2022 proběhne minimálně 10 vzdělávacích seminářů
	Indikátor: X 10 vzdělávacích seminářů Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 4.1.1.1.1.
4.2 Cíl	Podpora a rozvoj sociální a terénní práce a vznik sítě poskytovatelů sociálních a dalších služeb napříč MR Rozvodí
4.2.1 Obecný cíl	Zvýšení kvality a dostupnosti sociálních služeb v obcích MR Rozvodí za účelem cílenější podpory CS v oblastech ovlivňujících míru sociálního vyloučení
4.2.2 Obecný cíl	Vznik a podpora partnerské sítě poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb napříč MR Rozvodí
4.2.2.1 Specifický cíl	V roce 2022 existuje funkční partnerská síť, koordinovaná prostřednictvím

	činnosti sociálního pracovníka na obci a jsou zde zastoupeni zástupci obcí, nestátního neziskového sektoru a další relevantní partneři
Opatření 4.2.1.1.	Zřízení pozice sociálního pracovníka na obci
	Indikátor: X 2 úvazky Viz vysvětlení u vyhodnocení opatření 1.1.1.1.1.
Opatření 4.2.2.1.1	Vznik platformy poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb
	Indikátor: X sestavení platformy X 1/7 setkání Platforma poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb pro oblasti Rozvodí, Fulneku a Oder byla ustavena, nicméně stalo se tak za spíše pasivní účasti zástupců MR Rozvodí. Uskutečnilo se též jedno setkání, jehož se zúčastnil zástupce Rozvodí, a to 15. 9. 2020. K dalším setkáním nedošlo především z důvodu pandemie onemocnění covid-19.
Opatření 4.2.2.1.2	Vytvoření seznamu lokálních poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb
	Indikátor: X počet dokumentů Seznam lokálních poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb. Lokální poskytovatele eviduje organizace MAS Hranicko, tento seznam však není veřejně dostupný.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	K realizaci opatření formulovaných ve čtvrté strategické oblasti nedošlo primárně kvůli neúspěchu projektové žádosti do OPZ směřující na vybudování komunitních center a rozvoji komunitního života v lokalitě.

6 Hlavní zjištění

6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

Ve Strategickém plánu sociálního začleňování mikroregionu Rozvodí na roky 2019–2022 nebyly zcela jasně stanoveny očekávané dopady definovaných priorit a specifických cílů. Při jejich určení tak evaluátor vycházel z analytické části SPSZ. Kombinace údajů uvedených v analytické části a podoby specifických cílů z návrhové části SPSZ vyústila ve stanovení těchto dvou možných dopadů:

- 1) Zplnomocnění osob ohrožených sociálním vyloučením při řešení každodenních potíží
- 2) Zlepšení životní situace osob ohrožených sociálním vyloučením s důrazem na podporu rodin

Návaznost ustavených priorit na navržená opatření a výše uvedené dopady je zobrazena také v níže uvedených schématech 2 a 3.

Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti Rodina a prevence rizikového chování

Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblastech Bydlení a dluhová problematika, Rodina a zdraví a prevence rizikového chování a Zaměstnanost

6.2 Vyhodnocení naplnění stanovených dopadů

Jednoznačně nejvýraznějším specifickým MR Rozvodí po stránce naplňování opatření a s ním spojeného dosahování evaluátorem stanovených dopadů je neuskutečnění ani jednoho z těchto opatření. Tato skutečnost de facto znemožňuje vyhodnocení kterékoliv z dopadů, respektive **je zřejmé, že zplnomocnění osob ohrožených sociálním vyloučením při řešení každodenních problémů ani zlepšení životní situace osob ohrožených sociálním vyloučením s důrazem na podporu rodin nebylo a ani nemohlo být dosaženo.**

Jako primární důvod takto nízké míry plnění formulovaných cílů se jeví neúspěch obou projektů podávaných do OPZ – jednoho se zaměřením na rozvoj sociální práce na obci a zaměstnání osob na pozici domovník - preventista a druhého usilujícího o rozvoj komunitního života v mikroregionu. Tento neúspěch vyústil v demotivaci lokálních aktérů při snaze realizovat např. alespoň opatření přímo nesouvisející s těmito projekty, popř. hledat alternativní zdroje financování. Ti následně shodně setrvali v pasivní pozici namísto možného hledání způsobů, jimiž by bylo možné provést alespoň část opatření.

Nad důvody neúspěchu jednotlivých projektových žádostí panují mezi lokálními aktéry spíše dohady. Jako možná vysvětlení jsou prezentovány nedostatečná míra rozpracování projektů, možné formální nedostatky či nestihnutí odeslání žádosti vč. všech nezbytných příloh do uplynutí uzávěrky příjmu žádostí. Hned několikrát zaznělo také možné vysvětlení, že mikroregion Rozvodí nedisponuje dostatečně silnou administrativní základnou, mezi hodnotiteli tak byly obavy o možném nezvládnutí administrace těchto projektů a efektivním vynaložení přidělených finančních prostředků.

Projekty cílily primárně na obce Běloutín, Polom a Potštát. Zástupci zbylých obcí se však shodovali, že se je alespoň částečně chystali využít také. Jako velmi užitečnou vnímali pozici a potenciální přítomnost zejména domovníka - preventisty. **O obnovení tohoto projektu a případné opětovné vypracování projektové žádosti za účelem získání pracovníka či pracovníků na tuto pozici v Rozvodí stojí nadále.** Lze ovšem předpokládat, že i nadále by byla nezbytná iniciativa především ze strany vedení obcí z bývalých Sudet, tedy Běloutína, Polomi a Potštátu, poněvác pak první ze zde jmenovaných.

6.3 Naplňování cílů KPSVL

Vzhledem k nerealizaci jakýchkoliv opatření v lokalitě nelze přímo vyhodnocovat jejich vztah k naplňování cílů KPSVL. Jako proveditelné se ale jeví vyhodnocení navržených opatření.

6.3.1 Adresnost a relevance

Uvážíme-li hlavní problémy lokality definované v kapitole 3.2 této evaluační zprávy, jimiž jsou zadluženost obyvatel, nedostatek kapacit k bydlení, nízké množství podpůrných služeb pro seniory a přítomnost občanů romské národnosti, je zřejmé, že **navržená opatření měla v ohledu adresnosti a relevance jisté mezery**. Jeden z podávaných projektů cílil na rozvoj sociální práce na obci, zvýšení zaměstnanosti a přítomnost domovníků - preventistů a druhý potom na rozvoj komunitního života. Nejpálčivější potíže lokality tak, jak je při evaluačním šetření uváděli místní aktéři, tak tyto projekty reflektují pouze částečně – např. rozvojem sociální práce či dohledem poskytovaným domovníkem - preventistou.

6.3.2 Konzistence s potřebami

V ohledu konzistence s potřebami si navržená opatření stála lépe, leč měla určité nedostatky popsané výše při vyhodnocení adresnosti a relevance. Lokální aktéři v uskutečněných rozhovorech opakovaně zmiňovali potřebu právě pracovníka na pozici domovníka - preventisty, jenž by přispíval k udržování veřejného pořádku v obci. Tuto potřebu tedy jeden z projektů zcela naplňoval, byť nešlo o žádný z jádrových problémů oblasti. Stejně tak lokální aktéři hovořili o nedostatečné motivovanosti mladých obyvatel obcí k efektivnímu trávení jejich volného času. V saturaci této potřeby pro změnu mohl pomoci projekt na rozvoj komunitního života v obcích.

6.3.3 Koordinace

Koordinaci lokálních aktérů při plnění opatření nelze ze zřejmé příčiny vyhodnotit. Z obširnější perspektivy se však koordinaci a spolupráci aktérů v lokalitě na různých úrovních věnuje kapitola 6.4 této evaluační zprávy a její další podkapitoly.

6.3.4 Synergie na úrovni opatření

Pro synergii na úrovni opatření platí prakticky totéž, co pro koordinaci místních aktérů. **Jak je patrné z výše zobrazeného schématu 3, především finančně nákladnější z obou projektů měl procházet většinou strategických oblastí a střídat se s druhým projektem i dalšími opatřeními.** Tento plán dle schématu 3 představoval pro synergii značnou výzvu.

6.3.5 Udržitelnost

Ze strany většiny lokálních aktérů je sice patrný zájem o další spolupráci nejen v rámci MR Rozvodí, ale také s ASZ. Zároveň je však zřejmé, že v lokalitě je nezbytná pozice hlavního iniciátora, jímž byl v případě dosavadní spolupráce starosta Bělotína. Pro dosažení funkční spolupráce by tudíž bylo nezbytné vyvíjet větší aktivitu i ze strany zbylých aktérů. Nízká aktivita aktérů je zároveň v případě zájmu o pokračování v rozporu s připravovanou metodikou KPSV+. Možnou proměnnou budoucí spolupráce a její udržitelnosti tak představují komunální volby, které se pravděpodobně uskuteční na podzim roku 2022 (v roce 2018 proběhly 5. a 6. října). Mezi zástupci jednotlivých obcí také rezonovala potřeba přítomnosti právě uvedeného pracovníka posilujícího bezpečnost v obci (kromě domovníka-preventisty by se dle odlišných projektů konaných v rámci KPSVL nabízela také možnost asistenta prevence kriminality).

6.4 Spolupráce aktérů a ASZ

Vzhledem k neplnění navržených opatření považuje evaluátor za podnětné věnovat širší prostor popisu klíčových lokálních aktérů, jejich vzájemným vztahům a popisu využití externí podpory z jejich strany. Tato detailnější deskripce může pomoci k lepšímu nastavení programů či spolupráce při případném dalším pokračování kooperace.

6.4.1 Spolupráce s ASZ a poskytovaná podpora

Při zhodnocení spolupráce s ASZ je nezbytné operovat se skutečností uvedenou již v kapitole 3.3 této evaluační zprávy, a sice že **hlavním iniciátorem nebyl celý MR Rozvodí, potažmo starostové jednotlivých sedmi obcí, ale především vedení města Běloutín v čele s jeho starostou**. O spolupráci a podporu jeví zájem také v obcích Polom a Potštát, byť respondenti z Potštátu při šetření zmiňovali, že byli vůči spolupráci také zdrženlivější. Zástupci tří ze čtyř zbylých obcí (mimo účast na šetření odmítnuvšího zástupce obce Olšovec) v rámci evaluačního šetření shodně uvedli, že se od počátku nacházeli spíše v pozici tiše podporujících daný záměr. A v této pozici setrvali po celou dobu, byť se účastnili většiny konaných jednání, mezi něž patřily schůzky dvou pracovních skupin a lokální partnerství. Motivem ke spolupráci z jejich strany tak byla prevence sociálně patologických jevů, které se v Běloutíně, Polomi a Potštátě jakožto obcích ležících na území bývalých Sudet již vyskytují. Pozici zbylých obcí vystihuje vyjádření jednoho ze zdejších zástupců:

„Nevadil by nám ani fakt, že by z toho měl prospěch hlavně Běloutín nebo Potštát. Když budou mít oni vyřešené bydlení a péči pro romské spoluobčany, sníží to i riziko toho, že by se romské rodiny rozšiřovaly do jiných obcí. Oni zřejmě nějakou korekci potřebují, aby se situace s nimi v daném místě nezvrhla.“

Se samotnou úrovní spolupráce ze strany Agentury panovala napříč lokálními aktéry spokojenost ve většině aspektů. I zde je však potřeba připomenout, že iniciativa a průběžný kontakt zprostředkovávala především obec Běloutín, neboť někteří z respondentů v rozhovorech uvedli, že s ASZ vyjma lokální partnerství a pracovní skupiny nebyli v kontaktu vůbec.

Na vysoké úrovni byla dle lokálních aktérů též podpora poskytovaná ze strany Agentury.

Ta probíhala v dostatečné míře také při psaní obou projektových žádostí. Respondenti takto oceňovali zejména pohotovost ASZ, což dokazuje např. tvrzení: *„Nemůžu si na nic stěžovat. Když jsme něco potřebovali, dokázali nám všechno objasnit a nasměrovat nás k řešení.“* **Někteří z aktérů však vnímají určité rezervy v podpoře poskytnuté při finalizaci projektových záměrů a jejich odevzdání.** Ačkoliv žádný z nich neoznačil Agenturu za přímého viníka neúspěchu podaných projektů, shodně se domnívají, že konečné podávání projektů mohlo být ze všech stran (vč. vlastního Rozvodí) zvládnuto lépe.

S neúspěchem projektů souvisí také **nenaplněná očekávání lokálních aktérů**, jimiž byly realizace daných projektů a finanční podpora z OPZ. Tento jev je patrný např. z vyjádření jednoho z nich: *„Jistě, že těch projektů, které se nepovedou, a tudíž se píší takřikajíc zbytečně, jsou i u nás desítky, nicméně přípravě těchto projektů jsme toho času věnovali opravdu dost. Stejně tak jsme se intenzivně věnovali jednáním, která vždy nebyla úplně na hodinu. Takže nás to stálo mnoho energie, kterou ale vnímáme jako nějakou, co vyšla úplně vniveč.“*

Obce přesto projevují zájem o další spolupráci s Agenturou, zejména pak Běloutín a Polom. V současné době (srpen 2021) již za tímto účelem probíhá jednání o podpisu

dalšího memoranda o spolupráci. Ostatní obce včetně Potštátu jsou však i nadále spíše zdrženlivé, ale otevřené novým projektům a možnostem.

Všichni lokální aktéři se též shodují, že jim byly a i nadále jsou ze strany ASZ průběžně nabízeny vzdělávací akce. Někteří z místních aktérů se těchto akcí příležitostně i účastnili. Povětšinou však dle uvedených vyjádření „*přenechávali prostor těm, pro něž byly tyto akce více relevantní*“. Za přínosný byl respondenty označován např. seminář uskutečněný v Budišově nad Budišovkou, kde mají větší zkušenosti jak se spoluprací s ASZ, tak s problematikou sociálního vyloučení.

6.4.2 Lokální partnerství

Dle většiny oslovených respondentů byli součástí lokálního partnerství všichni relevantní místní aktéři. Někteří z dotázaných však o přítomnosti všech relevantních subjektů nebyli zcela přesvědčeni. Dle jednoho z oslovených se např. jednotlivých schůzek účastnila vždy pouze část zástupců zapojených obcí. Jiný z respondentů pro změnu vnímal jako chybějící článek zástupce ubytoven z Bělotína a Polomi vyvolávajících v oblasti Rozvodí značnou kontroverzi. Viz vyjádření: „*Zástupci ubytoven skutečně chyběli. Bylo by vhodné, aby se vyjádřili k těm lidem, které ubytovávají a které by mohli ubytovávat.*“

Evaluátor poté identifikoval jako chybějícího aktéra v lokálním partnerství zástupce sociálního odboru města Hranice. Důvodem je přirozené know-how vlastněné sociálním odborem spádového města oblasti, které mohlo velmi přispět k rozvoji lokálního partnerství, a tím např. i jednotlivých projektů. Za touto absencí SOH stál mj. složitý schvalovací proces účasti instituce na dílčích jednáních de facto znemožňující účast sociálního odboru.

Obsahová stránka schůzek odpovídala očekáváním lokálních aktérů. Na schůzkách se dle jejich vyjádření řešila důležitá témata, jež byla následně zanesena do Strategického plánu sociálního začleňování. I v tomto případě však platilo, že schůzky, a tím i SPSZ byly zaměřeny primárně na podporu Bělotína, Polomi a Potštátu.

6.4.3 Strategický plán sociálního začleňování Mikroregion Rozvodí 2019–2022

Na Strategický plán sociálního začleňování pro oblast Rozvodí je nutné nahlížet ze dvou perspektiv. První z nich se týká obsahové stránky dokumentu a druhá z nich poté jeho využitelnosti a reálného přínosu pro oblast.

Po obsahové stránce dokument dle všech oslovených lokálních aktérů plně reflektuje potřeby oblasti, a je tedy pro Rozvodí zcela relevantní. Tento konsenzus vystihuje mj. následující vyjádření, jež se výrazně neodlišovalo od zbylých komentářů na adresu obsahové stránky dokumentu: „*Dokument obsahoval vše relevantní, jinak by nemohl vzniknout. Všechno jsme si odsouhlasili v těch pracovních skupinách. Myslím si, že to bylo dobře zpracované.*“ Část z lokálních aktérů nicméně připustila, že i samotná opatření byla navrhovaná primárně s důrazem na trojici obcí nacházejících se na území bývalých Sudet. Jak však ukazují zjištění této evaluační zprávy, toto nastavení samo o sobě není k újmě. Nutno ovšem poukázat na mezery v relevanci zjištěné evaluátorem (viz podkapitola 6.3.1 této evaluační zprávy).

Využitelnost dokumentu závisí jednak na časových možnostech lokálních aktérů, ale jednak též na ochotě se dokumentem, a tím i problematikou sociálního vyloučení zabývat. Na jedné straně tak z evaluačního šetření vyplynulo, že někteří z lokálních aktérů

finální dokument vůbec neviděli nebo o něm pouze vědí, ale nepracovali s ním a ani to výhledově neplánují. Na druhé straně jsou zde mimořádně pozitivní ohlasy a způsoby využití. Dle některých z nich jsou problémy uvedené v SPSZ Rozvodí relevantní pro celé Hranicko. Zástupce MAS Hranicko například uvedl, že organizace z dokumentu čerpala při tvorbě vlastní strategie pro celou oblast Hranicka.

V případě budoucího pokračování spolupráce, k němuž jsou aktuálně lokální aktéři nakloněni, by potom dle dostupných vyjádření lokální aktéři preferovali ponechat stávající dokument, ale pouze jej aktualizovat. K tomuto případnému kroku evaluátor navrhuje opatření uvedené níže v 7. kapitole.

6.4.4 Místní organizace a sdružení a jejich úloha

Z evaluačního šetření je zřejmé, že v kontextu menších obcí tvořících MR Rozvodí, ale pravděpodobně i jiných obdobě velkých obcí nejen v Olomouckém kraji mají značný zájem lokální spolky, sdružení a další organizace napomáhající jednotlivým městům a vesnicím. K takovýmto subjektům místní aktéři nezdídko chovají větší důvěru než k institucím státního aparátu sídlícím ve velkých městech v čele s Prahou. Jiným aspektem nezbytným pro pochopení lokálních specifik a aktérů z menších obcí je potom nižší důvěra v tzv. měkké projekty. Při jejich realizaci tak obvykle spoléhají na větší koordinační celky, jakými jsou mikroregiony, místní akční skupiny apod.

Důležitými partnery v oblasti sociálních služeb jsou konkrétně v oblasti Rozvodí Sociální odbor města Hranice (SOH), hranická pobočka organizace Člověk v tísni, o. p. s., a hned tři pobočky Charity České republiky (Valašské Meziříčí, Přerov a Hranice).¹¹ Zástupci ČvT oslovují všechny obce v ORP Hranice přibližně jednou ročně a zjišťují od nich jejich aktuální potřeby a možnosti pomoci. Respondent z organizace v rozhovoru doplnil, že *„přes starosty se snažíme pronikat i do veřejného prostoru, takže jsme na webech, vývěskách, facebookových stránkách obcí či ve zpravodajích. Dále nabízíme starostům možnost, aby o nás informovali v rozhlasu, v SMS občanům apod. Všem starostům také posíláme čtvrtletní newslettery“*.

Na SOH se starostové obracejí v případně žádosti o radu, např. při nastěhování romské rodiny do obce. Zástupce subjektu je v kontaktu s lokálním konzultantem oblasti MR Rozvodí, nicméně komunikace zde probíhá spíše na základě osobního vztahu. Zpravidla tak dochází pouze ke vzájemnému sdílení aktuálních výstupů. Viz vyjádření: *„Ta spolupráce je taková, že pokud mají nějaký výstup pro město, domlouváme nějakou prezentaci. Stejně tak nám posílají nějaké výstupy z toho, co právě dělají.“* Nepřítomnost zástupce SOH mezi lokálními aktéry, a tím nedostatečné zapojení instituce do řešení sociální problematiky v oblasti Rozvodí, již byla identifikována jako nedostatek výše v této kapitole.

6.4.4.1 Mikroregion Rozvodí

Mikroregion Rozvodí je v současnosti (srpen 2021) spíše pasivním svazkem obcí. Ostatně už Vstupní analýza konstatovala, že zdejší obce nerealizovaly společný projekt více než deset let (VA: 2018). Aktuálně tak kooperace zástupců jednotlivých obcí funguje spíše na bázi sdílení zkušeností než na bázi spolupráce. Pakliže v MR dochází ke společnému aktivnímu postupu, děje se tak zpravidla v záležitostech např. nákupu sdíleného vybavení (zemědělská technika,

¹¹ V průběhu evaluačního šetření byli osloveni pouze zástupci ČvT coby dle dostupných údajů nejvíce aktivního subjektu v lokalitě.

skákací hrad pro děti apod.) nebo při provozu spádových základních škol (jedna taková je ve Stříteži nad Ludinou). Reprezentant jedné z obcí popsal stávající spolupráci takto:

„Rozvodí funguje tak, že teď třeba řešíme problematiku společného odpadového hospodářství. Ale nedokážu si představit, jak to tady bude fungovat, když nemáme žádnou techniku. Řešíme tedy např. možnost společného nákupu komunální techniky, ale není na to žádný program. Dále řešíme společně např. výstavbu cyklistických tras a cyklostezek. Nic dalšího k rozvíjení tady teď nevidíme.“

Ve spolupráci a zachování svazku daných obcí nicméně vidí lokální aktéři smysl, byť by se mělo i v budoucnu jednat pouze o sdílení zkušeností či příležitostné podávání projektů, jak vyplývá z vyjádření dalších respondentů. Dle výsledku poslední schůzky představitelů MR Rozvodí zde má i nadále pokračovat spolupráce s ASZ.

6.4.4.2 MAS Hranicko a MR Hranicko

Lokální aktéři se shodují, že jiné regionální subjekty, především pak MAS Hranicko a MR Hranicko, jsou výrazně funkčnější a využitelnější než MR Rozvodí například při žádostech o dotace, jednání s Olomouckým krajem apod. Z vyjádření jednotlivých aktérů je však zřejmý jistý nesoulad mezi způsoby využití toho či onoho ze dvou subjektů. Zatímco část (zhruba polovina) respondentů z řad zástupců obcí zmiňovala spolupráci zejména s MR Hranicko, zbylá část hovořila o spolupráci primárně s MAS Hranicko. Tento stav by evokoval konkurenci obou subjektů, k níž však na základě vyjádření respondentů nedochází. Obě organizace si naopak navzájem přeposílají klienty za účelem vhodnější podpory.

MAS Hranicko má co do počtu zaměstnanců i svých finančních možností výrazně větší šanci ovlivňovat dění v regionu než MR Hranicko. Zároveň působí v roli zprostředkovatele mnoha dotačních programů. MR Hranicko se jeví jako více kooperativní subjekt, pomáhající např. při tvorbě konkrétních projektových žádostí do těchto programů vyhlašovaných nebo zprostředkovaných organizací MAS Hranicko. Zároveň by měl dle dostupných informací řešit dílčí problémy objevující se v oblasti.

Kromě jiného nyní **MAS Hranicko** připravuje strategii mikroregionu, do jejíž přípravy jsou dle zástupce subjektu zapojeni všichni relevantní aktéři: *„Jsou do toho zapojeni jak členové MAS, tak další aktéři v regionu jako neziskovky, sociální služby, obce, podnikatelé apod. Dáváme zkrátka prostor všem. Máme pracovní skupiny, v nichž jsou obsaženi všichni tito aktéři. Takže prostor mají všichni.“* Mezi MAS a obcemi regionu funguje také sdílení informací a konkrétních výstupů. Jak již bylo uvedeno výše, MAS pro probíhající tvorbu strategie pracovala mj. s SPSZ Rozvodí. Naopak platí postup zmíněný jedním z aktérů: *„Sdílíme třeba i výsledky analýz prováděných v regionu. Pokud třeba MAS provede nějakou analýzu, nemá smysl provádět nějakou jinou a raději pracujeme s již zjištěnými výsledky.“*

Spolupráce s MAS obvykle na konkrétních projektech obvykle začíná na základě dvou možných scénářů. V případě prvního z nich mají zástupci obcí konkrétní požadavek, potřebu či nápad (např. výstavbu fotbalového hřiště) a následně kontaktují MAS, jež pro ně hledá nejvhodnější program, z něhož by bylo možné daný projekt finančně podpořit. V případě druhého MAS identifikuje již vyhlášený program některé ze zastřešujících institucí státní a veřejné správy (např. Ministerstva pro místní rozvoj nebo Olomouckého kraje) a následně oslovuje jednotlivé obce s nabídkou připojit se k žádosti o podporu z takového programu.

Do gesce **MR Hranicko** spadá např. společný nákup energií, dotační management, pomoc při veřejných zakázkách a výběrových řízených apod. Organizace má dvě projektové manažerky pracující na plný úvazek, rozsah činností, které je schopna provádět, je tak zejména v porovnání s Rozvodím o poznání širší. V případě společného postupu regionu je to pak právě MR Hranicko, který přebírá koordinační funkci a udává směr pro všech 22 účastnících se obcí.

6.4.4.3 *Soukromé agentury*

I přes dotační příležitosti, které jsou tyto dva subjekty schopny získávat a následně koordinovat, jim byla ze strany některých lokálních aktérů vyčítána jejich místy přílišná pasivita a množství byrokratických procesů vedoucích k získání konkrétní dotační podpory. **Při nedostatku administrativních sil na menších obcích tak jejich starostové nezřídka oslovují soukromé agentury orientované právě na tvorbu projektů a získávání podpory z dotačních titulů.** Motivaci k tomuto kroku je možné komentovat na základě vyjádření jednoho z lokálních aktérů: „Já to s těmi soukromými agenturami chápu. Já jim dnes zavolám a oni zítra přijedou a řešíme už konkrétní podmínky projektu. Nemusím čekat na valnou hromadu a několik fází schvalování.“

Někteří z lokálních aktérů též uvedli, že projekty podané soukromými agenturami mají v dotačních titulech vyšší šanci na úspěch a vyplácejí se obcím i finančně. Viz vyjádření: „*Když to srovnám s okolními obcemi, které více spolupracují s MAS, já těch dotací získávám víc.*“ Jiným aktérem byly soukromé agentury označeny jako „sázka na jistotu“, další aktér pak hovořil o tom, že „*jsou velmi agresivní v pozitivním slova smyslu a umějí si s náležitostí jednotlivých výzev snadno poradit*“. Je tedy zjevné, že nižší administrativní síla menších obcí způsobuje též snížení významu spolků a organizací, jimiž jsou např. MAS Hranicko nebo MR Hranicko, neboť podání projektu i v rámci těchto subjektů bývá spojeno s administrativní zátěží přesahující možnosti daných obcí.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v mikroregionu Rozvodí:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
▪ Díky existenci hned několik místních celků sdružujících obce mají lokální aktéři dostatek možností pro sdílení zkušeností. ▪ V lokalitě vznikají sdílené strategické dokumenty, z nichž mohou jednotlivé obce čerpat. ▪ Dobrá znalost místních podmínek a stavu v nedalekých obcích umožňuje poměrně rychlou mobilizaci při tvorbě společných projektových záměrů. ▪ V lokalitě je představiteli obcí vnímán pocitový dostatek podpůrných institucí při žádostech o pomoc s řešením dotačních výzev i mnoha problémů v sociální oblasti. ▪ Potenciál rozvoje spolupráce s MAS Hranicko jako klíčovým aktérem pro rozvoj oblasti.	▪ Nízká administrativní vybavenost menších obcí vytváří limity spolupráce s většími subjekty státní a veřejné správy. ▪ Administrativní zátěž je též jedním z důvodů, proč se obce při žádostech o podporu z dotačních programů obracejí na soukromé agentury. ▪ Při koexistenci MR Hranicko a MAS Hranicko chybí jasnější vymezení pole působnosti. ▪ I přes existenci sedmičlenného spolku MR Rozvodí jsou mezi obcemi značné sociodemografické rozdíly na základě někdejší státní příslušnosti. ▪ Nedostatek podpůrných služeb pro seniory v celém Hranicku. ▪ MR Rozvodí je spíše pasivním celkem, který již po dlouhá léta nerealizuje společné projekty. ▪ Nedostatečné zapojení města spádového města Hranice, především pak jeho sociálního odboru.

7 Závěry evaluace a doporučení

7.1 Lokální kontext

Provedené evaluační šetření ukazuje na hned několik specifík mikroregionu Rozvodí v kontextu obvyklých oblastí spolupráce ASZ, jimiž zpravidla bývají města s 8 000 a více obyvateli (např. Bruntál, Valašské Meziříčí nebo Krnov). Předně se zde projevuje faktor nesouvisející přímo s Rozvodím, a sice **venkovské prostředí těchto obcí**, z nichž má status města pouze Potštát, zatímco hned ve čtyřech obcích z Rozvodí žije méně než 600 obyvatel. **Tento faktor sám o sobě přitom zásadně ovlivňuje mnoho aspektů spolupráce, s nimiž, jak ukazuje evaluace, nebylo předem počítáno.**

Na venkově, Rozvodí nevyjímaje, obecně panuje spíše **nižší důvěra v realizaci tzv. měkkých projektů**. Ačkoliv tedy mnozí z lokálních aktérů vnímají potřebu např. domovníka - preventisty či volnočasových aktivit, v rámci měkkých projektů jde spíše o výjimečné záležitosti. **Zároveň jsou zástupci menších obcí poněkud zdrženliví vůči centrálním institucím státní správy sídlícím ve větších městech v čele s Prahou. Naopak je možné zde identifikovat větší důvěru a tendenci ke spolupráci s menšími správními i dobrovolnými celky**, jako jsou právě mikroregiony, místní akční skupiny či v měřítku správních celků obce s rozšířenou působností a okresy.

Mnohdy přitom kooperace s většími partnery není zdaleka pouze otázkou důvěry v daný typ projektů nebo přítomnosti v danou spolupracující instituci. **Větší projekty**, s nimiž zástupci typu obcí, jež se nacházejí v Rozvodí, nemají zkušenosti (zpravidla právě měkké projekty), **narážejí na nedostatečnou administrativní sílu a vybavenost těchto obcí**. Obecní úřady zde často mají pouze dva pracovníky, jimiž bývají starosta/ka a účetní. Pro takto personálně zajištěnou obec tak bývá velmi problematické administrovat projekty např. z OPZ či a podobných zdrojů či samotné formální náležitosti spolupráce s ASZ. Viz následující vyjádření jednoho z lokálních aktérů:

„Když spolupracujeme s Agenturou, rádi bychom neřešili dalšího člověka, který zpracovává dokumenty apod., ale ono to tak zřejmě nejde. Pro nás jako malé obce zabírá spoustu času, že máme řešit administrativu podobných projektů. V okolí jsou jistě kvalifikovanější aktéři, kteří by byli schopni podobné projekty realizovat.“

Mezi další specifika venkovských oblastí patří generačně předávaná nedůvěra vůči minoritám, v tomto případě především vůči Romům, jejichž pouhou přítomností v obci, byť by se tam v určité chvíli vyskytovala jediná romská rodina, vnímají místní občané jako problematickou. **Neméně typickým aspektem venkovského života je přítomnost určité komunity tvořené celou vesnicí**. Ta s sebou nese jistý negativní jev, jímž je absence soukromí a dostatečné anonymity pro řešení složitých životních situací. V podmínkách projektů vytvářených na základě KPSVL tak tento jev de facto znemožňuje např. provozování standardizované dluhové poradny, jaká se nachází například ve Vítkově či Fulneku, kde je již zajištěna odpovídající anonymita klientů. **Na názoru, že konkrétně v obcích Rozvodí by klienti dluhovou poradnu nenavštěvovali, se shodla většina oslovených lokálních aktérů.**

Ryze geografickým specifíkem s přesahem do sociodemografické oblasti je potom necelistvost obcí Rozvodí v ohledu jejich historického vývoje. **Zatímco Běloutín, Polom a Potštát byly v průběhu 2. světové války součástí Sudet, a tedy je po válce potkalo vysídlení převážně**

německého obyvatelstva a dosídlení novými migranty včetně Romů, Jindřichov, Olšovec, Partutovice a Střítež nad Ludinou zůstaly i v průběhu války na českém území, a většina rodin je zde tedy vysloveně starousedlických. Ačkoliv zástupci zejména Bělotína a Potštátu připouštějí, že aktuální generace osob v produktivním věku si již vztah k daným obcím začíná vytvářet, jsou zde i nadále patrné značné rozdíly. Ty přitom platí i po stránce problémů, s nimiž se obce Rozvodí potýkají. Spolupráce s ASZ tak byla iniciována především Bělotínem a Polomí. Dle ostatních obcí byla určena též pro Potštát, jeho zástupci se však v tomto duchu nevyjadřovali a naopak proklamovali spíše nízkou potřebu kooperace s Agenturou.

V situaci, kdy se k lokalitě váží sociodemografická specifika takového rázu a poměrně nízké limity možností intervence, **se mikroregion Rozvodí jeví jako vhodný partner ASZ pouze za určitých podmínek.** Těmi jsou především proaktivní přístup všech klíčových lokálních aktérů a neméně aktivní přístup manažera SPSZ, popř. osoby zodpovědné v oblasti za řešení sociální problematiky. Toto konstatování podporuje mj. nízká aktivita Rozvodí na poli kooperace nad projekty podporovanými z různých výzev a zdrojů a pochybnosti o formálních nedostatcích projektových žádostí přihlašovaných k podpoře do výzvy OPZ. Nedostatečná aktivita, jak již bylo uvedeno výše, přitom může být zásadní překážkou pro spolupráci v rámci nové metodiky KPSV+. Absenci jakéhokoliv takového projektu po dobu více než deseti let ostatně zmiňovala již Vstupní analýza. Dopředu tedy bylo zřejmé, že aby bylo dosaženo efektivní spolupráce ASZ a mikroregionu, bude nezbytné aktivizovat a motivovat i zbylé lokální aktéry kromě místního „tahouna“ v podobě obce Bělotín.

Specifikem oblasti Hranicka je dále nedostatek volných ubytovacích kapacit v odpovídající kvalitě. V lokalitě je v současné době mimořádně nízká nezaměstnanost způsobující přebytek pracovních míst. Ten vyvolává poptávku po pracovnících ze zahraničí, kteří rovněž potřebují nalézt prostor k bydlení. **Pro Rozvodí je pak odlišujícím rysem jeho nedostatečné zasíťování sociálními službami.** Tento nedostatek se nejvíce projevuje ve dvou oblastech. První z nich jsou podpůrné služby pro seniory, jichž v lokalitě s neochotou místních prodávat nemovitosti mimo své rodiny přibývá. Druhým jsou služby nabízející volnočasové aktivity pro děti a mládež.

7.2 Plnění SPSZ

Ze Strategického plánu sociálního začleňování nebylo naplněno žádné opatření ze žádné prioritní oblasti. Spouštěcím faktorem pro nulové plnění SPSZ byl s největší pravděpodobností neúspěch obou projektových žádostí přihlašovaných k podpoře do Operačního programu Zaměstnanost. Nad příčinami neúspěchu lokální aktéři při provedeném šetření již pouze polemizovali. Jisté však je, že ze strany mikroregionu neproběhl ani pokus o nalezení možností alternativního financování uvedených projektů či např. jejich realizaci v omezeném rozsahu.

Stejně tak nebyla evaluátorem identifikována ani snaha o plnění těch opatření z SPSZ, která přímo nesouvisela s podávanými projekty. **Dle vyjádření lokálních aktérů k uskutečňování těchto opatření chyběla ochota zástupců obcí Rozvodí. Evaluátor nicméně konstatuje, že problematikým aspektem byla v tomto ohledu až přílišná závislost fungování spolupráce na obci Bělotín jakožto hlavním iniciátorovi.** Samotný Bělotín dle dostupných

informací realizuje řadu jiných projektů v sociální oblasti, pakliže pro něj tedy opatření z SPSZ přestala být podstatná, aktivitu od ostatních obcí ani nebylo možné očekávat.

Lokální partnerství obsahovalo většinu podstatných členů, z nichž všichni měli možnost vyjádřit svůj názor. Jako problematickou je však možné vnímat nepřítomnost zástupce Sociálního odboru města Hranice coby zastřešujícího subjektu sociálních služeb v lokalitě. Z řad lokálních aktérů pak zazněl názor o nedostatku v podobě nepřítomnosti majitelů místních ubytoven podezíraných aktéry z obchodu s chudobou. Obsah samotného SPSZ a navržená opatření byla respondenty vyhodnocena jako zcela relevantní. **Důvody k jejich neplnění a dalšímu nevyužívání SPSZ byly již popsány výše v podkapitole 7.1, tedy zejména nedostatečná administrativní síla a nízká prioritizace měkkých projektů.**

7.3 Doporučení

Tabulka 3: Doporučení plynoucí z provedené evaluace

Číslo	Závěr	Popis	Doporučení
1. Systémová doporučení			
1.1	Navzdory existenci MR Rozvodí jsou mezi obcemi značné rozdíly na základě jejich historické geografické příslušnosti.	Obce v Rozvodí lze jednoznačně rozdělit na bývalé Sudety a české území. Obce ze Sudet se přitom i po více než 70 letech od konce 2. sv. války potýkají s odlišnými problémy než obce, které za války zůstaly na českém území.	Provádět další sociodemografické výzkumy zabývající se vývojem obcí nacházejících se na území bývalých Sudet, jež byly postiženy vysídlením a následným dosídlením obyvatelstva, a jejich srovnáním s obcemi z podobných lokalit, které takto postiženy nebyly.
1.2	Ačkoliv tento pocit není sdílen všemi zástupci jednotlivých obcí, MR Rozvodí není dostatečně zasíťován sociálními službami.	Nedostatkové jsou především pobytová zařízení a asistenční služby pro seniory a služby zajišťující volnočasové aktivity pro děti a mládež.	Vytvářet takové programy a projekty, které by primárně venkovským lokalitám umožňovaly lépe pečovat o občany v seniorském věku. Motivovat mladé občany venkova k setrvání v místě svého narození a dalšímu rozvoji lokalit.
1.3	Výzvy z různých operačních programů, fondů a jiných zdrojů financování jsou pro malé obce náročné na administraci.	Mnohé z obcí zpravidla mívají pouze dva zaměstnance (např. starostu a účetní), jimž jednak chybí zkušenosti a jednak časové možnosti na administraci náročnějších projektů. Dané obce se poté raději obracují na soukromé agentury orientované právě na získávání finančních prostředků z těchto zdrojů.	Zjednodušovat administraci projektů určených pro rozvoj venkova, aby bylo docíleno snížení míry závislosti těchto obcí na soukromých agenturách.
2. Doporučení pro ASZ			
2.1	Spolupráce ASZ a MR Rozvodí narazila na řadu lokálních specifíků.	S umístěním spolupracujících obcí na venkově souvisí například rezervovanost místních občanů vůči minoritám	Zohledňovat při volbě lokalit pro spolupráci (intervenci) jejich lokální specifika a provádět důkladnější analýzu subjektů (zejména

		či institucím státní a veřejné správy. Ta způsobila mj. také značné množství bariér pro realizaci některých „standardizovaných“ projektů dle KPSVL, která tak hraničila s nemožností.	v případě spojení několika obcí) např. z hlediska jejich administrativní vybavenosti či zkušenosti s realizací projektů.
2.2	Ačkoliv byla spolupráce navázána s MR Rozvodí, již od počátku byla stěžejním iniciátorem i cílem podpory obec Běloutín.	Nastavení spolupráce na základě jednoho reálně spolupracujícího aktéra ze sedmi přítomných má zjevné limity v přílišné závislosti na aktivitě tohoto aktéra, které se ukázaly jako zcela relevantní.	Zvažovat potřeby všech zájemců o spolupráci, navrhnout taková řešení, projekty a meze spolupráce, aby byly vhodné pro všechny zapojené aktéry. Více motivovat lokální aktéry z menších obcí ke spolupráci.
2.3	Menší obce častěji komunikují a více důvěřují regionálním uskupením a organizacím.	V podmínkách MR Rozvodí působí MAS Hranicko a MR Hranicko, s nimiž jednotlivé obce obvykle spolupracují v případě žádostí o dotace, ale např. také běžných konzultací.	V případě budoucí spolupráce s obcemi nacházejícími se na venkově zvážit orientaci právě na podporu a komunikaci s MAS či mikroregionem, jehož centrem je město s alespoň 8 tisíci obyvateli. Tyto subjekty mají výrazně lepší dosah do cílových obcí.
2.4	Mnohé z projektů a navázaných spoluprací jsou pro menší obce administrativně příliš náročné na chod.	Mezi lokálními aktéry mj. rezonoval názor, že podané projekty mohly neuspět také kvůli nedostatečné administrativní připravenosti.	Při možné budoucí spolupráci s menšími obcemi tyto obce intenzivněji podporovat po administrativní stránce, např. vyčleněním pracovníka, jenž převezme supervizi nad podanými projekty apod.
3. Doporučení pro lokální partnerství			
3.1	Mezi lokálními aktéry došlo ke konsenzu, že dluhové poradenství v oblasti je potřebné, leč zřízení dluhové poradny přímo v daných obcích by nebylo produktivní.	Lokální aktéři se shodli, že dluhovou poradnu v místě bydliště by z obav z absence anonymity s největší pravděpodobností nenavštěvovalo odpovídající množství klientů.	Podporovat poskytování dluhového poradenství na dálku (telefonicky či on-line), zvážit možnosti rozšíření této formy poradenství. Průběžně informovat veřejnost o možnostech dluhového poradenství a dalších podpůrných služeb mimo dané obce.
3.2	V oblasti není dostatečná nabídka volnočasových aktivit pro děti a mládež.	Ačkoliv mnozí z lokálních aktérů jsou přesvědčeni o opaku, nabídka volnočasových aktivit v Rozvodí spíše stagnuje. Stejně tak se snižuje zájem a motivovanost dětí a mladistvých se těchto aktivit účastnit.	Hledat i nadále způsoby rozvoje volnočasových aktivit a motivovat děti a mladistvé k aktivnímu životnímu stylu a účasti právě na těchto aktivitách.
3.3	Z SPSZ nebylo splněno žádné z opatření.	I přes přítomnost hned čtyř prioritních oblastí se neplnila opatření v žádné z nich, a to ani taková, která přímo nesouvisela s úspěchem	Formulovat priority, cíle a opatření ve srozumitelnější podobě (ve stávajícím SPSZ bylo členění na pět úrovních) a nastavovat tyto

		podávaných projektových žádostí.	položky na realistické hodnoty pro všechny zúčastněné aktéry. Lépe vést SPSZ z manažerské perspektivy.
3.4	Po neúspěchu projektů přihlašovaných k podpoře do příslušné výzvy OPZ zcela utichla aktivita všech lokálních aktérů.	V případě většiny z lokálních aktérů přitom nedosahovala vysoké úrovně už v průběhu přípravy těchto projektů.	Pro efektivní spolupráci s ASZ a účinnost opatření z KPSVL či jiného metodického dokumentu (např. KPSV+) je nezbytná aktivita ze strany všech zapojených lokálních aktérů, zejména pak zástupců zapojených obcí.
3.5	Mezi lokálními aktéry nepanuje jednotný názor na problematiku sociálního vyloučení a potřebnost rozvoje sociálních služeb v mikroregionu.	Problémy osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených jsou v podmínkách mikroregionu Rozvodí do značné míry izolované a často neřešení prostřednictvím nejvhodnějších dostupných nástrojů, pravděpodobně v důsledku jejich lokální absence.	Zvážit vytvořené pozice místního koordinačního tělesa pro oblast sociálního začleňování, ať už ve formě subjektu, nebo konkrétní osoby, s působností pro MR Hranicko. Toto těleso by následně figurovalo jako klíčový poradenský a administrativní orgán při tvorbě a administraci projektů orientovaných na problematiku sociálního začleňování.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počty obecních bytů v MR Rozvodí	14
Tabulka 2: Strategické priority, cíle a opatření formulované v SPSZ.....	31
Tabulka 3: Doporučení plynoucí z provedené evaluace.....	49

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel mikroregionu Rozvodí	10
Graf 2: Počet obyvatel Bělotína v produktivním věku.....	11
Graf 3: Průměrný věk obyvatel Bělotína	12
Graf 4: Podíl obyvatel Bělotína pobírajících příspěvek na bydlení	17
Graf 5: Podíl obyvatel Bělotína pobírajících příspěvek na živobytí.....	18
Graf 6: Podíl obyvatel Bělotína pobírajících doplatek na bydlení	19
Graf 7: Vývoj nezaměstnanosti v Bělotíně mezi lety 2016–2020.....	20
Graf 8: Podíl obyvatel Bělotína v exekuci	22
Graf 9: Index kriminality v Obvodním oddělení Policie ČR v Hranicích	25

Seznam schémat

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	28
Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti Rodina a prevence rizikového chování	37
Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblastech Bydlení a dluhová problematika, Rodina a zdraví a prevence rizikového chování a Zaměstnanost	38

Seznam obrázků

Obrázek 1: Mikroregion Rozvodí na Mapě exekucí ČR	23

Seznam zdrojů

ASZ, 2019. Místní komunikační plán mikroregionu Rozvodí.

ASZ, 2019. Strategický plán sociálního začleňování Mikroregion Rozvodí 2019–2022.

ASZ, 2018. Vstupní analýza mikroregionu Rozvodí.

<https://exekuce.justice.cz/milostive-letu/>

MAS Hranicko, 2014. Strategie rozvoje regionu Hranicko pro roky 2014–2020.

Štolfová, A., Konečný, P. 2018. ASZ. Rukověť evaluátora.